

ДОВКІЛЬНА ТА КЛІМАТИЧНА СТІЙКІСТЬ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА – ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЯГНЕННЯ В УКРАЇНІ

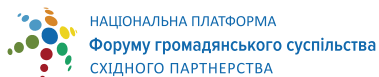
Аналітичний документ

Київ – 2020

Ця публікація підготовлена в рамках ініціативи **«Довкілля та кліматична стійкість Східного партнерства – оцінка перспективи досягнення в Україні»**, що виконується в рамках проекту «Підтримка діяльності Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства (ФГС СхП)», який адмініструє Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, що фінансується Форумом громадянського суспільства Східного партнерства та Європейською Комісією.

Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю авторів і жодним чином не відображає точку зору Європейського Союзу чи Інституту економічних досліджень та політичних консультацій.

Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства (<http://eap-csf.org.ua/>) – це мережа з понад 140 громадських організацій України, що відстоює українські інтереси у рамках Східного партнерства. Платформа є частиною Форуму громадянського суспільства Східного партнерства (ФГС СхП).

Форум громадянського суспільства Східного партнерства (<https://eap-csf.eu/>) – унікальна багаторівнева регіональна платформа громадянського суспільства, спрямована на просування європейської інтеграції, сприяння реформам та демократичним перетворенням у шести країнах Східного партнерства – Вірменії, Азербайджані, Білорусі, Грузії, Молдові та Україні. Будучи громадським елементом СхП, ФГС СхП намагається посилити громадянське суспільство у регіоні, підвищити рівень плюралізму у публічному дискурсі та політиці шляхом сприяння демократії участі та фундаментальним свободам. ФГС СхП – це позапартійна добросовісна неурядова організація.

АВТОРИ

Наталія Андрусевич (РАЦ «Суспільство і довкілля»)

Руслан Гаврилюк (Національний екологічний центр України)

Олена Кравченко, Наталія Куць (МБО «Екологія-Право-Людина»)

Тамара Малькова (МБО ІЦ «Зелене досьє»)

Анна Голубовська-Онісімова

ЗМІСТ

Резюме	4
Summary	7
Вступ	10
Опис методики	13
Розділ I. Політика екологічної та кліматичної стійкості після 2020	16
1.1. Нові цілі Східного партнерства та можливості для України: механізми та інструменти	17
1.2. Екологічна політика ЄС та Європейський зелений курс	20
1.3. Розвиток політик екологічної та кліматичної стійкості в Україні: стан та перспективи	24
Розділ II. Сценарії досягнення кліматичної та довкільної стійкості в Україні на наступні 5 років	31
Висновки та рекомендації	42
Додаток 1. Зведені цілі та показники стратегічних документів України, СхП та ЄЗК, що стосуються довкілля і клімату	47

РЕЗЮМЕ

Східне партнерство, започатковане у 2009 році, стало спільною ініціативою ЄС, його країн-членів та 6 східно-європейських партнерів: Азербайджану, Вірменії, Білорусі, Грузії, Молдови та України. Ініціатива, що базується на відданості принципам міжнародного права та на фундаментальних цінностях, таких як демократія, верховенство права, права людини та основні свободи, відіграла важливу роль у трансформації довкілля та кліматичної політики в Україні, в першу чергу, на етапі підготовки Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Проект нової політики Східного партнерства (СхП) після 2020 року віддзеркалює останні «зелені» зміни в політиці ЄС і серед ключових цілей ініціативи містить забезпечення екологічної і кліматичної стійкості. Амбітна візія Європейського Союзу у сфері екологічної політики ставить рамки для зростання та добробуту, що чітко окреслені обмеженістю ресурсів планети. Зелена трансформація буде трендом в Європейському Союзі в найближчі роки, оскільки саме на такий розвиток є запит від громадян, і є чітко закріплені наміри шляхом схвалення Європейського зеленого курсу (ЄЗК).

Європейський зелений курс – це нова стратегія зростання, яка має на меті перетворити ЄС на справедливе та процвітаюче суспільство із сучасною ресурсоефективною та конкурентоспроможною економікою, де у 2050 році не буде викидів парникових газів, а економічне зростання буде відокремлене від використання ресурсів.

Враховуючи трансформацію європейської політики згідно з Європейським зеленим курсом, зелена тран-

сформація очікувано стає новим наскрізним пріоритетом Східного партнерства. Європейський зелений курс чітко вказує на те, що екологічні та кліматичні проблеми вимагають термінових заходів не лише з боку ЄС, але й країн-партнерів. На шляху до кліматичної нейтральності ЄС та країни Східного партнерства несуть спільну відповідальність щодо виконання національних внесків до Паризької угоди та модернізації економіки для зменшення свого вуглецевого сліду. Очікується, що ЄС та країни Східного партнерства в майбутньому працюватимуть разом над стійким та сталим майбутнім, що передбачає:

- перетворення регіону Східного партнерства на справедливе та процвітаюче суспільство з сучасною ресурсозберігаючою, чистою, циркулярною та конкурентоспроможною економікою, з підсиленням їх екологічних та кліматичних дій, включаючи більш стійке використання природних ресурсів;
- створення нових «зелених» робочих місць та економічних можливостей, пов'язаних із зеленим переходом;
- розвиток місцевих та відновлюваних джерел енергії, що зупиняє втрати біорізноманіття;
- постійні інвестиції в урядування у сфері довкілля та підвищення обізнаності, в тому числі шляхом спільної роботи з громадянським суспільством;
- прискорення переходу до сталого та розумної мобільності;
- розширення масштабів дій у сферах, які мають вирішальне значення для здоров'я та добробуту людей.

Цілі нової політики Східного партнерства черговий раз вказують на те, що питання довкілля повинні бути інтегровані в інші сфери життєдіяльності країни і не повинні відкидатись як другорядні при вирішенні економічних та соціальних проблем, у тому числі у часи пандемії та інших криз. Така позиція ЄС та бачення європейської політики і Східного партнерства дає новий поштовх для України зробити охорону довкілля наскрізним елементом в інших сферах життєдіяльності держави та враховувати наслідки для довкілля при обранні того чи іншого політичного рішення.

Оновлення політики Східного партнерства створює для України додаткові можливості виконання міжнародних зобов'язань, Угоди про асоціацію у частині охорони довкілля. Україна отримує нові фінансові механізми та допомогу Європейського Союзу у модернізації економіки, зменшенні вуглецевого сліду та виконанні національно-визначеного внеску до Паризької угоди, у посиленні верховенства права, захисті прав людини, боротьбі із корупцією, можливість поглиблення співпраці з Європейським Союзом на додаток до двостороннього діалогу у сфері охорони довкілля.

Пріоритизація довкільних та кліматичних цілей є суттєвою можливістю в активізації інновацій. Стратегії зеленої економіки спонукають бізнес до пошуку можливостей більш екологічної, циркулярної економіки та подолання ризиків, спричинених зміною клімату.

Україна пройшла довгий шлях розвитку та впровадження власної екологічної політики, яка формувалася здебільшого під впливом зовнішніх чинників, ключові серед яких процес «Довкілля для Європи», участь у міжнародних договорах, Східне партнерство,

Угода про асоціацію. Однак довкільні та кліматичні пріоритети в державній політиці досі знаходяться на достатньо низькому рівні, не зважаючи на певний поступ останніми роками завдяки реалізації Угоди про асоціацію.

Для успішного слідування європейським тенденціям Україні потрібно послідовно виконати певні кроки, зокрема, зобов'язання щодо інтеграції екологічної політики до всіх галузей економіки, насамперед, ресурсомістких, а також провести інституційну та фінансову реформи довкілдової галузі. Без цього декларації про приєднання до Європейського зеленого курсу чи імплементацію майбутніх задач нової політики Східного партнерства не будуть підкріплені необхідними впроваджувальними механізмами, а тому навряд чи отримають суттєву підтримку від ЄС.

Найбільш важливим досягненням України в реформуванні екологічної політики за останні роки стало ухвалення Стратегії державної екологічної політики до 2030 року. Стратегією передбачено втілення низки європейських підходів та інструментів для підвищення рівня довкілдової безпеки. Вона містить 30 показників оцінки реалізації державної екологічної політики та їх плановані цільові значення на 2020, 2025 та 2030 роки, які доцільно використовувати для моніторингу прогресу України в довкільній та кліматичній сферах, зокрема в рамках реалізації майбутньої політики Східного партнерства та досягнення довкільної та кліматичної стійкості. Проте 5-річний Національний план дій на виконання Стратегії екополітики традиційно є переліком заходів, а не середньостроковим документом планування з досягнення цільових показників.

Отримання вигод та використання можливостей нової політики Східного партнерства залежить від активної міжнародної участі України у визначенні подальших пріоритетів, планів, детальних цільових показників та заходів Східного партнерства на досягнення екологічної і кліматичної стійкості, а також від визначення найбільш реального та оптимального шляху досягнення означених цілей, збереження інституційної пам'яті та послідовності національної політики щодо досягнення екологічної і кліматичної стійкості.

У документі розглянуто три можливі сценарії розвитку подій в Україні, що базуються на чинних міжнародних та внутрішніх документах, а також враховують пропозиції в рамках Східного партнерства, які винесені на обговорення, але ще не ухвалені офіційно – амбітний, поміркований та мінімальний.

Амбітний сценарій, що передбачає системність на всіх рівнях, інтеграцію екологічної складової до всіх програм і політик, синхронізацію екологічної політики з кліматичною, пріоритетність здоров'я і благополуччя людей та успішне впровадження запланованих для цього заходів під ретельним наглядом громадянського суспільства, є малоймовірним, але таким, до якого країна має прагнути, а громадськість підштовхувати владу.

Проте слід очікувати, що спроможність України в досягненні довгільної та кліматичної стійкості в рамках Східного партнерства, переходу на чисту, циркулярну економіку в найближчі роки буде достатньо слабкою, особливо на фоні наслідків пандемії, спричиненої COVID-19, та ліквідації її наслідків. Водночас сподіваємось, що в Україні буде реалізований не мінімальний

сценарій, а хоча б поміркований. Опосередкованими свідченнями його розвитку є задекларована прихильність української влади до цілей Європейського зеленого курсу. Для цього насамперед необхідно забезпечити ефективну роботу впроваджувальних механізмів: створити спроможну систему державного екологічного управління, включно з регіональним та місцевим рівнями, і забезпечити стійке фінансування екологічних перетворень на програмних засадах.

Ця оцінка реальних перспектив України дозволить позбавитися зайвих ілюзій та встановити реалістичні цілі, а також індикатори необхідних змін, які в майбутньому дозволять здійснювати моніторинг та об'єктивно оцінювати прогрес України в реалізації реформ.

SUMMARY

The Eastern Partnership, launched in 2009, has become a joint initiative of the EU, its member states, and 6 Eastern European partners: Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova, and Ukraine. The initiative, based on the principles of international law and fundamental values such as democracy, human rights, human rights, and fundamental freedoms, has played the important role in the transformation of environmental and climate policy in Ukraine, primarily at the stage of preparation of the EU-Ukraine Association Agreement.

The draft new Eastern Partnership policy beyond 2020 reflects the latest “green” changes in European Union policy and includes environmental and climate resilience among the key objectives of the initiative. The European Union’s ambitious vision for environmental policy sets the framework for growth and prosperity, which is clearly defined by the planet’s limited resources. The green transformation will be a trend in the European Union in the coming years according to the demand from citizens, and there are clear intentions for such green development through the approval of the European Green Deal.

The European Green Deal is a new growth strategy that aims to transform the EU into a fair and prosperous society with a modern, resource-efficient, and competitive economy where there no net emissions of greenhouse gasses in 2050 and economic growth is decoupled from resource use.

Taking into account the transformation of European policy in line with the European Green Deal, green transformation is expected to become a new cross-cutting priority of the Eastern Partnership. The European Green Deal clearly indicates that environmental and climate

problems require urgent action not only by the EU but also by partner countries. Towards climate neutrality, the EU and the Eastern Partnership countries have a shared responsibility to implement nationally determined contributions to the Paris Agreement and modernize their economies to reduce their carbon footprint. The EU and the Eastern Partnership countries are expected to work together on a sustainable future, which includes:

- Transformation of the Eastern Partnership region into a fair and prosperous society with a modern, resource-efficient, clean, circular, and competitive economy, with the strengthening of their environmental and climate actions, including the more sustainable use of natural resources;
- Creation of new “green” jobs and economic opportunities related to the green transition;
- Development of local and renewable energy sources, which stops the loss of biodiversity;
- Ongoing investment into environmental governance and awareness-raising, including through joint activities with civil society;
- Accelerating the transition to sustainable and smart mobility;
- Expanding action in areas that are critical to human health and well-being.

The goals of the new Eastern Partnership policy once again indicate that environmental issues should be integrated into other fields of the country’s life and should not be dismissed as non-priority ones in solving economic and social problems, including in times of pandemics and other crises. The EU position and European policy

and Eastern Partnership vision give a new impetus to Ukraine to mainstream environmental protection into other spheres of the country's life, and to take into account the consequences for the environment when choosing a policy decision.

The renewal of the Eastern Partnership policy creates additional opportunities for Ukraine to implement its international obligations, including the EU-Ukraine Association Agreement in the field of environmental protection. Ukraine receives new financial mechanisms and assistance from the European Union for modernizing the economy, reducing the carbon footprint and implementing the nationally determined contribution to the Paris Agreement, strengthening the rule of law, protecting human rights, fighting against corruption, deepening cooperation with the European Union in addition to bilateral dialogue in the field of environmental protection.

Prioritization of environmental and climate goals is a significant opportunity to intensify innovations. Green economy strategies encourage businesses to seek opportunities for a greener, more circular economy and to overcome the risks posed by climate change.

Ukraine has come a long way in developing and implementing its environmental policy, which has been shaped mainly by external factors, including the Environment for Europe process, participation in international treaties, the Eastern Partnership, and the Association Agreement. However, environmental and climate priorities in public policy are still relatively low, despite some progress in recent years due to the implementation of the Association Agreement.

To successfully follow European trends, Ukraine needs to consistently take certain steps, in particular, commitments to integrate environmental policy into all sectors of the economy, primarily resource-intensive, as well as to carry out institutional and financial reforms of the environmental sector. Without this, declarations of accession to the European Green Deal or the implementation of the future objectives of the new Eastern Partnership policy will not be backed up by the necessary implementation mechanisms, and are therefore unlikely to receive significant support from the EU.

The most important achievement of Ukraine in reforming environmental policy in recent years has been the adoption of the Strategy of State Environmental Policy until 2030. The strategy envisages the implementation of several European approaches and tools to increase the level of environmental safety. It contains 30 indicators for assessing the implementation of state environmental policy and their planned targets for 2020, 2025, and 2030, which should be used to monitor Ukraine's progress in the environmental and climate spheres, in particular in the implementation of future Eastern Partnership policies and environmental and climate resilience. However, the 5-year National Action Plan for the Implementation of the Environmental Policy Strategy is traditionally a list of measures, rather than a medium-term planning document to achieve the targets.

The benefits and opportunities of the new Eastern Partnership policy depend on Ukraine's active international participation in defining further priorities, plans, detailed targets, and measures of the Eastern Partnership to achieve environmental and climate resilience, as well as on determining the most realistic and optimal way to

achieve these goals, institutional memory and the consistency of national policies to achieve environmental and climate resilience.

The document considers three possible scenarios of development in Ukraine, based on current international and internal documents, as well as taking into account the proposals within the Eastern Partnership, which have been discussed but not yet officially approved - ambitious, moderate, and minimal.

An ambitious scenario that envisages consistency at all levels, integration of the environmental component into all programs and policies, synchronization of environmental policy with climate policy, the priority of human health and well-being, and successful implementation of planned measures under the close supervision of civil society is unlikely, but to which the country should strive and the public should push the government.

However, Ukraine's capacity to achieve environmental and climate resilience under the Eastern Partnership, the transition to a clean, circular economy is expected to be rather weak in the coming years, especially in the wake of the COVID-19 pandemic and its consequences. At the same time, we hope that Ukraine will implement not a minimal scenario, but at least a moderate one, indirectly evidenced by the declared commitment of the Ukrainian authorities to the goals of the European Green Deal. To do this, first of all, it is necessary to ensure the effective operation of implementation mechanisms: to create a capable system of public environmental management, including at the regional and local levels, and to ensure sustainable financing of environmental transformation on a program basis.

This assessment of Ukraine's real prospects will allow get ridding of unnecessary illusions and setting realistic goals, as well as indicators of necessary changes that will allow monitoring and objective assessment of Ukraine's progress in implementing reforms in the future.

ВСТУП

Україна як країна-лідер ініціативи Східного партнерства та підписант Угоди про асоціацію з Європейським Союзом в умовах пріоритизації зеленого порядку денного водночас і у внутрішній, і в зовнішній політиці Європейського Союзу зобов'язана відреагувати прогресивними змінами та реформами всередині країни. Україна опинилася перед новими викликами та водночас можливостями, коли необхідно підтверджувати своє європейське спрямування шляхом перерформатування економічної політики, ставлячи у її вершину необхідність всеосяжної «зеленої» трансформації відповідно до новітніх європейських тенденцій.

Домашнім завданням для України в найближчі 5 років стає досягнення довгільної та кліматичної стійкості – ключового пріоритету нової політики Східного партнерства після 2020 року. Досягнення такої цілі потребуватиме більш широких реформ, ніж навіть передбачено Угодою про асоціацію, яка, враховуючи оновлення політики Східного партнерства та прагнення долучитися до Європейського зеленого курсу, потребуватиме оновлення, зокрема додатків ХХХ та ХХХІ. Таким чином ініціатива Східного партнерства набуває нового смислу для України та може стати більш дієвим інструментом проєвропейських змін після тривалого періоду, коли порядок денний реформ у сфері довкілля і клімату визначався Угодою про асоціацію.

Східне партнерство, започатковане у 2009 році, стало спільною ініціативою ЄС, його країн-членів та 6 східноєвропейських партнерів: Азербайджану, Вірменії, Білорусі, Грузії, Молдови та України. Ініціатива базується на відданості принципам міжнародного права та на фундаментальних цінностях, таких як демократія,

верховенство права, права людини та основні свободи. Східне партнерство спрямоване на зміцнення та поглиблення політичних та економічних відносин між ЄС та країнами регіону та, серед іншого, підтримує досягнення цілей глобальної політики, зафіксованих Паризькою угодою про зміну клімату, Порядком денним ООН у сфері сталого розвитку до 2030 р. та цілями сталого розвитку.

Нова політика Східного партнерства після 2020 року, що має бути затверджена на Саміті Східного партнерства, який запланований на березень 2021 р., враховує ключові принципи Європейського зеленого курсу – нової програми дій Європейської Комісії. Метою ЄЗК є перехід до кліматично нейтральної Європи із справедливим і процвітаючим суспільством, із сучасною ресурсоефективною і конкурентоспроможною економікою з нульовими викидами парникових газів та економічним зростанням, не пов'язаним зі інтенсифікацією використання природних ресурсів. Інтеграція пріоритетів ЄЗК до політики Східного партнерства визначатиме формат та динаміку відносин ЄС з країнами-сусідами в рамках ініціативи.

Метою даного дослідження є аналіз перспектив та встановлення ключових індикаторів довгільної та кліматичної стійкості України в контексті досягнення цілей Східного партнерства після 2020 року. Результати дослідження будуть використані для формування рекомендацій Української національної платформи Форуму громадянського суспільства (УНП ФГС) до уряду України та для подальшого громадського моніторингу реформ і прогресу України в досягненні довгільної та кліматичної стійкості.

Документ підготовлений авторським колективом у складі членів Робочої групи 3 «Довкілля, зміни клімату та енергетична безпека» УНП ФГС: Наталії Андрусевич (РАЦ «Суспільство і довкілля»), Руслана Гаврилюка (Національний екологічний центр України), Олени Кравченко та Наталії Куць (МБО «Екологія-Право-Людина»), Тамари Малькової (МБО ІЦ «Зелене досьє»), а також Анни Голубовської-Онісімової.

Розробка документа здійснена в рамках ініціативи «Довкілля та кліматична стійкість Східного партнерства – оцінка перспективи досягнення в Україні» в рамках проекту «Підтримка діяльності Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства (ФГС СхП)», який адмініструє Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, що фінансується Форумом громадянського суспільства Східного партнерства та Європейською Комісією.

ОПИС МЕТОДИКИ

Задачею аналітичного документа є за допомогою порівняння встановлених та планованих пріоритетів, цілей та завдань, а також механізмів реалізації екологічної політики Східного партнерства, України та Європейського Союзу, виявити ключові перешкоди та найбільш дієві можливості на сучасному етапі впровадження екологічної політики України, в контексті новітніх рішень Європейського Союзу та Східного партнерства (Європейський зелений курс, проєкт нових цілей Східного партнерства до 2025 року).

Головне питання дослідження: який оптимальний сценарій розвитку екологічної політики до 2025 року може забезпечити екологічну та кліматичну стійкість України?

Для вирішення головного питання дослідження були сформувані більш конкретні запитання, на які відповідає аналітичний документ:

- Якими є цілі СхП на сучасному етапі? Що це означає для України?
- Якими є цілі та завдання ЄЗК? Як це стосується України?
- Чи цілі та завдання СхП та ЄЗК відповідають цілям і завданням екологічної політики України? Як вони корелюють?
- Якою є рамкова екологічна політика України на сучасному етапі? Які основні пріоритети щодо здійснення реформ у природоохоронній сфері України необхідно виділити?
- За якими сценаріями можливий розвиток «озеленення» економіки та суспільних стосунків в

Україні на наступні 5 років? Як зробити найбільш реалістичний сценарій стійким, щоб досягнення попереднього етапу у майбутньому були збережені і примножені?

- Чим мусять керуватися основні стейкхолдери (Міндовкілля, Уряд України, Комітет екологічної політики Верховної Ради України, підприємці, громадськість тощо) щодо пріоритетів та завдань України для досягнення екологічної та кліматичної стійкості?

Предмет дослідження: документи політики ЄС, України та Східного партнерства, а також аналітичні роботи ОГС. Зокрема аналізувалися:

Документи Європейського Союзу:

Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Green Deal. COM/2019/640 final // <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the evaluation of the 7th Environment Action Programme. Brussels, 15.5.2019. COM(2019) 233 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2019:233:FIN>

Decision No 1386/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 20 November 2013 on a General Union Environment Action Programme to 2020 'Living well, within the limits of our planet' Text with EEA relevance OJ

L 354, 28.12.2013 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013D1386>

The 8th Environment Action Programme Turning the Trends Together. Council conclusions. // <https://www.consilium.europa.eu/media/40927/st12795-2019.pdf>

Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council on a General Union Environment Action Programme to 2030. COM(2020) 652 final // <https://ec.europa.eu/environment/pdf/8EAP/2020/10/8EAP-draft.pdf>

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Next steps for a sustainable European future. European action for sustainability {SWD(2016) 390 final} // <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2016%3A739%3AFIN>

Association Implementation Report on Ukraine. Brussels, 27.11.2020 SWD(2020) 329 final. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2020_ukraine_association_implementation_report_final.pdf

Документи Східного партнерства:

JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Eastern Partnership policy beyond 2020. Structured Consultation on the future of the Eastern Partnership. Accompanying the document. Brussels, 18.3.2020 SWD(2020) 56 final/2. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/jswd_structured_consultation_on_the_future_of_the_eastern_partnership.pdf

JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Eastern Partnership policy beyond 2020 Reinforcing Resilience - an Eastern Partnership that delivers for all. Brussels, 18.3.2020 SWD(2020) 56 final/2. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_act_part1_v6.pdf

Council conclusions on Eastern Partnership policy beyond 2020. Brussels, 11 May 2020. <https://www.consilium.europa.eu/media/43905/st07510-re01-en20.pdf>

Східне партнерство після 2020 року: Посилення стійкості – Східне партнерство, що забезпечує результати для всіх. https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2020-03/EaP%20joint%20communication_factsheet4_UKR.pdf

Eastern Partnership policy beyond 2020: advances and omissions in a vast agenda. Independent Research Institutes managed by CEPS. Michael Emerson, Steven Blockmans, Denis Cenusa, Tamara Kovziridze and Veronika Movchan. 14 April 2020. <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2020/04/Eastern-Partnership-policy-beyond-2020.pdf>

Документи України:

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2820

Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030

року» № 2697-VIII від 28 лютого 2019 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19%23Text>

Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2021-2025 роки». Редакція від 25.08.2020 р. <https://mepr.gov.ua/news/35799.html>

Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» № 2818-VI від 21 грудня 2010 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17#Text>

Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 року N 188/98-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80%23Text#Text>

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №722/2019 Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2019 р. № 932-р. <https://www.kmu.gov.ua/npas/249573705>

Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року. <https://mepr.gov.ua/news/31815.html>. Ukraine 2050 - Low Emission Development Strategy. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Ukraine_LEDS_en.pdf

Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р. № 878-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2017-%D1%80%23Text>

Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23 травня 2017 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» № 2354-VIII від 20 березня 2018 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>

Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80%23Text>

Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 р. № 826. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826-2020-%D0%BF#Text>

Вектори економічного розвитку 2030. Кабінет Міністрів України, 2020. <https://nes2030.org.ua/docs/doc-vector.pdf>

Оцінка впровадження Люксембурзької декларації в Україні: належне екологічне врядування / Аналітичний документ // Ганна Голубовська-Онісімова, ВЕГО «МАМА-86»; Наталія Андрусевич, РАЦ «Суспільство і довкілля». – 2018. – 30 с. https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Otsinka-vprovadzhen-nya-Lyukseburzkoyi-deklaratsiyi-v-Ukrayini_nalezhne-ekologichne-vryaduvannya.pdf

Належне екологічне врядування в Україні: відповідність європейським принципам / Аналітичний документ // Наталія Андрусевич, РАЦ «Суспільство і довкілля», Ганна Голубовська-Онісімова, ВЕГО «МАМА-86». – 2018. – 34 с. <https://www.rac.org.ua/uploads/content/463/files/analytics2.pdf>

ПОЛІТИКА ЕКОЛОГІЧНОЇ
ТА КЛІМАТИЧНОЇ СТІЙКОСТІ
ПІСЛЯ 2020

1

РОЗДІЛ

1.1. НОВІ ЦІЛІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ: МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Нові цілі СхП вказують на наскрізний характер питань довкілля та створюють для України додаткові можливості виконання міжнародних зобов'язань, Угоди про асоціацію у частині охорони довкілля, досягнення екологічної та кліматичної стійкості. Україна отримує нові фінансові механізми та допомогу ЄС на додаток до двостороннього діалогу у сфері охорони довкілля. Для використання цих можливостей необхідними є імплементаційні механізми на міжнародному та національному рівнях: створення постійно діючої комісії з питань впровадження політики екологічної та кліматичної сталості (ЕКС) за участі ЄС та країн СхП, інституту екологічної дипломатії, ухвалення національного плану дій, конкретних заходів, політик, програм для досягнення ЕКС та визначення компетентних органів влади, відповідальних за координацію та впровадження заходів на досягнення ЕКС.

Протягом 2019 року у країнах-членах Європейського Союзу та країнах Східного партнерства проводились широкі консультації¹ із зацікавленими сторонами, включаючи ОГС, міжнародні фінансові інституції, бізнес стосовно майбутнього Східного партнерства. За результатами цих консультацій було розроблено нові цілі довгострокової політики

Східного партнерства після 2020 року задля зміцнення стійкості, сприяння сталому розвитку та досягнення відчутних результатів для суспільства, що закріплено у спільному комюніке Європейського Парламенту, Європейської Ради, Економічного і соціального комітету Комітету регіонів від 18.03.2020² та затверджено Радою ЄС³. Так, комюніке передбачає партнерство, що:

- створює (забезпечує стійкі, сталі та інтегровані економіки);
- захищає (забезпечує підзвітність інституцій, верховенство права та безпеку);
- озеленює (забезпечує екологічну та кліматичну стійкість);
- з'єднує (забезпечує стійку цифрову трансформацію);
- розширює можливості (забезпечує стійкі, справедливі та інклюзивні суспільства)⁴.

¹ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/jswd_structured_consultation_on_the_future_of_the_eastern_partnership.pdf

² https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_act_part1_v6.pdf

³ <https://www.consilium.europa.eu/media/43905/st07510-re01-en20.pdf>

⁴ https://www.eunighbours.eu/sites/default/files/publications/2020-03/EaP%20joint%20communication_factsheet4_UKR.pdf

Спільне комюніке встановлює, що для досягнення екологічної та кліматичної стійкості (ЕКС) країнам Східного партнерства необхідно:

- (1) активізувати дії у сферах, які мають вирішальне значення для здоров'я та добробуту людей (попередження забруднення довкілля тощо);
- (2) розвивати нові «зелені» робочі місця та економічні можливості, пов'язані із «зеленим» переходом;
- (3) розвивати місцеві та відновлювальні джерела енергії;
- (4) підвищити ресурсоефективність економік;
- (5) управляти природними активами, щоб максимізувати стійкість.

Особлива увага у спільному комюніке наголошується на необхідності збереження біорізноманіття та зменшення і попередження негативного впливу на нього від діяльності людини, здійснення належного управління заповідними територіями, зупинення масових рубок лісів, вирішення проблем поводження з відходами, розвитку відновлювальних джерел енергії з поступовим зменшенням використання викопного палива, переходу на зелену циркулярну економіку, оновлення транспортної політики для скорочення викидів та ін.

На сьогодні у спільному комюніке відсутні дані щодо конкретних часових рамок для досягнення цілей СхП⁵, детальних кроків, механізмів реалізації цілей та цільових показників. Очікується, що остаточне окреслення деталей цих цілей та очікуваних результатів, наступних кроків і вироблення механізмів їхнього втілення відбуватиметься під час саміту СхП у березні 2021 року⁶. Однак вже на сьогодні ЄС висловив свою готовність підтримати країни СхП у втіленні заходів для досягнення економічної та кліматичної стійкості. Так, ЄС підтримує впровадження заходів щодо запобігання заповідання шкоди довкіллю, попередження втрат біорізноманіття, підвищення енергоефективності, впровадження екологічних транспортних рішень, вирішення питань поводження з відходами, перехід до зеленої кругової економіки та ін⁷.

Цілі нової політики СхП після 2020 є особливо актуальними для України та кореспондують національним екологічним проблемам. Відтак Україна отримує нові можливості для вирішення проблем забруднення довкілля: збереження біорізноманіття, запровадження сталого управління лісами, відмову від викопних джерел енергії, налагодження системи поводження з відходами, посилення нагляду та контролю за сталим управлінням природними ресурсами та ін., а також для посилення та пришвидшення євроінтеграційного процесу в рамках Угоди про асоціацію та для виконання міжнародних зобов'язань.

Цілі нової політики СхП черговий раз вказують на те, що питання довкілля повинні бути інтегровані в

⁵ <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2020/04/Eastern-Partnership-policy-beyond-2020.pdf>

⁶ <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/06/18/7111290/>

⁷ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_act_part1_v6.pdf (page 11)

ЦІЛІ НОВОЇ ПОЛІТИКИ СХП ЧЕРГОВИЙ РАЗ ВКАЗУЮТЬ НА ТЕ, ЩО ПИТАННЯ ДОВКІЛЛЯ ПОВИННІ БУТИ ІНТЕГРОВАНІ В ІНШІ СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ КРАЇНИ, І НЕ ПОВИННІ ВІДКИДАТИСЬ ЯК ДРУГОРЯДНІ ПРИ ВИРІШЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ, У ТОМУ ЧИСЛІ У ЧАСИ ПАНДЕМІЇ ТА ІНШИХ КРИЗ. ТАКА ПОЗИЦІЯ ЄС ТА БАЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ І СХП ДАЄ НОВИЙ ПОШТОВХ ДЛЯ УКРАЇНИ ЗРОБИТИ ОХОРОНУ ДОВКІЛЛЯ НАСКРІЗНИМ ЕЛЕМЕНТОМ В ІНШІ СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ, ТА ВРАХОВУВАТИ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ПРИ ОБРАННІ ТОГО ЧИ ІНШОГО ПОЛІТИЧНОГО РІШЕННЯ.

інші сфери життєдіяльності країни, і не повинні відкидатись як другорядні при вирішенні економічних та соціальних проблем, у тому числі у часи пандемії та інших криз. Така позиція ЄС та бачення європейської політики і СхП дає новий поштовх для України зробити охорону довкілля наскрізним елементом в інші сфери життєдіяльності держави, та враховувати наслідки для довкілля при обранні того чи іншого політичного рішення.

На додачу до фінансового механізму в рамках Європейського зеленого курсу Україна отримує нові фінансові можливості для реалізації цілей СхП та вирішення національних екологічних проблем, посилення і пришвидшення впровадження євроінтеграційних заходів у рамках Угоди про асоціацію. Так, ЄС продовжить співпрацю із міжнародними фінансовими інституціями для забезпечення фінансової підтримки країн для досягнення нових цілей СхП після 2020. Окрім того, ЄС допоможе країнам-партнерам виконати національний внесок до Паризької угоди та модернізувати свою економіку, зменшивши вуглецевий слід, а також буде співпрацювати з урядами країн-партнерів щодо зміцнення верховенства права та механізмів боротьби з корупцією, захисту прав людини та ін.⁸

Окрім фінансових механізмів для досягнення цілей політики СхП вагоме значення має створення імплементаційних механізмів на міжнародному та національному рівнях. Зокрема, на міжнародному рівні доцільною є діяльність багатостороннього органу за участі ЄС та партнерських країн (наприклад, постійно діючої комісії), що буде здійснювати координацію та моніторинг

стану впровадження політики ЕКС. Окрім того, оскільки політика ЄС у ЄЗК, у спільному комюніке щодо СхП після 2020 та інших документах декларує важливість та пріоритетність кліматичного переходу, і це питання не може бути вирішене без зміни політики у економічній, інфраструктурній, енергетичній та інших сферах життєдіяльності і міжнародної співпраці країн, необхідним є створення інституту екологічної дипломатії. Наявність спеціального представника з екологічних питань на міжнародних майданчиках, наприклад, екологічного посла, дозволить інтегрувати питання довкілля в інші сфери міжнародної співпраці, зробити їх наскрізними та помітними, що відіграє значну роль у реальному досягненні цілей СхП та досягнення екологічної стійкості і переходу до кліматичної нейтральності. На національному рівні необхідно впровадити внутрішні імплементаційні механізми – розробити національну програму заходів та інструментів для ЕКС та визначити компетентні органи влади, які будуть відповідальні за координацію та впровадження заходів на досягнення ЕКС.

Окрім того, інструментами досягнення цілей ЕКС на національному рівні є прийняття законодавчих актів та впровадження процедур. Зокрема, нова політика СхП дає додатковий поштовх Україні для пришвидшення процесу прийняття ряду законодавчих актів щодо створення і функціонування Смарагдової мережі, запровадження 5-ти ступенєвої ієрархії поводження з відходами, щодо виконання кліматичних зобов'язань, продовження імплементації процедур SEO та ОВД, моніторингу стану довкілля, сталого управління лісами, нагляду і контролю в екологічній сфері та ін.

⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ganda_20_453

1.2. ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ЄС ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС

Екологічна та кліматична політики займають важливе місце в політичному порядку денному ЄС. Окрім стратегічного планування розвитку цих сфер, яке відбувається через програми дій з навколишнього середовища, стратегії чи плани дій з того чи іншого питання (біорізноманіття, відходи, забруднення повітря, вода тощо), існує добре розвинена система законодавства, що регулює спільні дії ЄС та гармонізує національне законодавство держав-членів з екологічних та кліматичних питань.

Програми дій з навколишнього середовища ЄС, які приймаються з 1973 року, визначають головний напрямок розвитку спільної екологічної політики ЄС, її основні цілі та засади. Окрім того, вони є орієнтиром для розробки національних стратегій держав-членів ЄС, створюють підґрунтя для синхронізації підходів до формування політик у сфері довкілля країн Європейського Союзу, а також відображають глобальні тенденції з питань довкілля та зміни клімату.⁹

Амбітна візія ЄС у сфері екологічної політики ставить рамки для зростання та добробуту, що чітко окреслені обмеженістю ресурсів планети. Наразі в ЄС до кінця 2020 року діє Сьома програма дій з навколишнього середовища "Жити добре в рамках обмеженості ресурсів нашої планети". Довгострокова візія виходить далеко за часові рамки дії самої програми і визначає, що "У 2050 році ми живемо добре, в екологічних межах планети. Наше процвітання та здорове довкілля беруть початок від інноваційної, циркулярної економіки, де

ніщо марно не витрачається і де природними ресурсами управляють стало, а біорізноманіття охороняється, оцінюється та відновлюється таким чином, щоб підвищити стійкість нашого суспільства. Наше низьковуглецеве зростання відбувається відокремлено від використання ресурсів, встановлюючи темпи для безпечного та сталого глобального суспільства."¹⁰

Програма встановила 9 пріоритетних цілей до 2020 року:

- (1) охороняти, зберігати та примножувати природний капітал ЄС;
- (2) перетворити ЄС на ресурсоефективну, зелену та конкурентоспроможну низьковуглецеву економіку;
- (3) захищати громадян ЄС від тиску, пов'язаного з навколишнім середовищем, та ризиків для здоров'я та добробуту;
- (4) максимізувати переваги екологічного законодавства ЄС шляхом вдосконалення імплементації;
- (5) удосконалити базу знань та фактичних даних щодо екологічної політики ЄС;
- (6) забезпечити інвестиції в екологічну та кліматичну політику та вирішити екологічні фактори;
- (7) поліпшити екологічну інтеграцію та узгодженість політики;

⁹ Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the evaluation of the 7th Environment Action Programme. Brussels, 15.5.2019. COM(2019) 233 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2019:233:FIN>

¹⁰ Decision No 1386/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 20 November 2013 on a General Union Environment Action Programme to 2020 'Living well, within the limits of our planet' Text with EEA relevance OJ L 354, 28.12.2013 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013D1386>

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС – ЦЕ
НОВА СТРАТЕГІЯ ЗРОСТАННЯ, ЯКА МАЄ НА
МЕТІ ПЕРЕТВОРИТИ ЄС НА СПРАВЕДЛИВЕ
ТА ПРОЦВІТАЮЧЕ СУСПІЛЬСТВО ІЗ
СУЧАСНОЮ, РЕСУРСООФЕКТИВНОЮ ТА
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ ЕКОНОМІКОЮ, ДЕ У
2050 РОЦІ НЕ БУДЕ ВИКИДІВ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ, А
ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ БУДЕ ВІДОКРЕМЛЕНЕ ВІД
ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ.**

- (8) підвищити стійкість міст ЄС;
- (9) підвищити ефективність ЄС у вирішенні міжнародних екологічних та кліматичних проблем.

Активно відбувається робота над новою, Восьмою програмою дій “Змінюємо тенденції разом”. Беручи до уваги оцінку виконання діючої програми та пропозиції Ради ЄС¹¹, програма дій матиме такі основні характерні риси:

- цілі для пріоритетних дій будуть визначені, враховуючи довгострокову візію, закріплену Сьомою програмою дій;
- матиме чіткі моніторингові механізми її виконання;
- стосуватиметься належного екологічного врядування;
- забезпечуватиме досягнення цілей сталого розвитку;
- пропонуватиме фінансові інструменти для сталого фінансування зеленого переходу;
- забезпечуватиме відповідність цілі Паризької угоди;
- пропонуватиме додаткові термінові дії для захисту біорізноманіття та екосистем;
- сприятиме поширенню цінностей та екологічних стандартів ЄС на глобальному рівні.

14 жовтня 2020 року Європейська Комісія оприлюднила свої пропозиції щодо Восьмої програми дій¹². У

пропозиціях зазначається, що Восьма програма дій повинна підтримувати екологічні та кліматичні цілі Європейського зеленого курсу. Програма повинна встановити тематичні пріоритетні цілі у таких сферах: кліматична нейтральність, адаптація щодо зміни клімату, охорона і відновлення біорізноманіття, циркулярна економіка, амбіція нульового забруднення, зменшення тиску на довкілля від виробництва і споживання.

Зелена трансформація буде трендом в найближчі роки, оскільки саме на такий розвиток ЄС є запит від громадян і є чітко закріплені наміри ЄС. У грудні 2019 року Європейська Комісія прийняла комюніке “Європейський зелений курс”¹³. ЄЗК – один з шести пріоритетних напрямків програми дій Європейської Комісії, на основі якої буде рухатись ЄС протягом 2019-2024 років. Така політика ЄС є відповіддю на кліматичну позицію громадян ЄС, які вважають, що саме Європейський Союз має бути лідером у боротьбі зі зміною клімату.

Європейський зелений курс – це нова стратегія зростання, яка має на меті перетворити ЄС на справедливе та процвітаюче суспільство із сучасною, ресурсоефективною та конкурентоспроможною економікою, де у 2050 році не буде викидів парникових газів, а економічне зростання буде відокремлене від використання ресурсів.

Європейський зелений курс це не лише про клімат і довкілля. Це програма амбітної трансформації, “озе-

¹¹ The 8th Environment Action Programme Turning the Trends Together. Council conclusions. // <https://www.consilium.europa.eu/media/40927/st12795-2019.pdf>

¹² Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council on a General Union Environment Action Programme to 2030. COM(2020) 652 final // <https://ec.europa.eu/environment/pdf/8EAP/2020/10/8EAP-draft.pdf>

¹³ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Green Deal. COM/2019/640 final // <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

лення” практично усіх сфер суспільного життя. ЄЗК ставить конкретні завдання у дев’яти сферах, а саме: клімат, енергетика, промислова стратегія для циркулярної економіки, стала і розумна мобільність, зелена сільськогосподарська політика, збереження біорізноманіття, нульове забруднення, фінанси, ЄС як глобальний лідер. ЄЗК – динамічний план дій, який, з одного боку, спирається вже на існуючі політики та законодавство в тій чи іншій сфері, з іншого, має дорожню карту для змін в усіх сферах, що включає конкретні пропозиції щодо розробки стратегій, планів дій, внесення змін до існуючого чи прийняття нового законодавства.

Амбітною метою ЄЗК є кліматично нейтральна Європа до 2050 року. Саме зміна клімату є центральним елементом ЄЗК, тому власне кліматичні цілі є наскрізними для усіх секторів, що входять до сфери впливу ЄЗК:

- (1) Зміна клімату – скорочення викидів парникових газів до 50–55% у 2030 році; інтеграція кліматичних цілей в усі сектори економіки; заходи карбонового протекціонізму; адаптація до зміни клімату; 25 % бюджету ЄС – на кліматичні дії.
- (2) Енергетика – декарбонізація енергетичної системи; розвиток ВДЕ; енергоефективність (особливий наголос на сектор будівництва); розвиток водневої енергетики.
- (3) Промислова стратегія для циркулярної економіки – прискорити перехід промисловості на сталу модель інклюзивного зростання; декарбонізація енерго-інтенсивних секторів.
- (4) Стала та розумна мобільність – скорочення викидів парникових газів на 90%; жорсткі стандарти викидів транспортом; збільшення частки перевезень залізничним та внутрішнім водним транспортом; розвиток електромобілів.
- (5) Зелене сільське господарство – скорочення використання добрив, пестицидів і антибіотиків (скорочення використання пестицидів на 30% до 2030 року, добрив на 20%); розвиток органічного виробництва (частка земель під органічним виробництвом – 25% до 2030 року); зменшення продуктивних відходів.
- (6) Біорізноманіття – контроль за імпортованими товарами, які можуть мати негативний вплив на збереження лісів, боротьба з нерегульованим та незаконним рибальством; амбітні природно-заповідні показники (30% суші та 30% морських територій – природоохоронні території).
- (7) Нульове забруднення – вільне від токсичних речовин довкілля ЄС; посилення вимог до якості повітря, вод і ґрунтів.
- (8) Фінанси – врахування екологічних, соціальних і управлінських ризиків у регулюванні фінансових послуг; таксономія сталої економічної діяльності.
- (9) ЄС як глобальний лідер – просування амбітного порядку денного на глобальному рівні у сфері охорони довкілля, зміни клімату, енергетичної політики; посилення зобов’язань у сфері сталого розвитку у торговельних угодах ЄС.

ЄЗК є частиною стратегії для імплементації Порядку денного ООН та цілей сталого розвитку¹⁴.

Європейський Союз не може самостійно досягти амбітних цілей ЄЗК, тому важливими є дії за межами ЄС та використання вже існуючих інструментів та партнерств, зокрема з країнами-сусідами. Це стосується і політики Східного партнерства (детальніше див. пункт 1.1).

Уряд України заявив про наміри України стати частиною Європейського зеленого курсу ще у грудні 2019 року. Далі питання піднімалось на 6-му засіданні Ради Асоціації у січні 2020 року та 26-му Саміті Україна-ЄС у жовтні 2020 року. Очікується, що на наступному засіданні Ради Асоціації у лютому 2021 року буде прийнято рішення щодо Дорожньої карти з Європейського зеленого курсу для України.

В Україні, на відміну від інших країн Східного партнерства, постійно ведуться дискусії щодо долучення до ЄЗК, щодо можливостей, переваг, загроз. Про це говорять державні органи, громадськість, експерти, бізнес. Бізнес найбільше турбують саме загрози – для торгівлі, експорту, особливо в контексті наміру Європейського Союзу запровадити карбонове коригування імпорту.

¹⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Next steps for a sustainable European future. European action for sustainability (SWD(2016) 390 final) // <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2016%3A739%3AFIN>

1.3. РОЗВИТОК ПОЛІТИК ЕКОЛОГІЧНОЇ ТА КЛІМАТИЧНОЇ СТІЙКОСТІ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Україна пройшла довгий шлях розвитку та впровадження власної екологічної політики, яка формувалася здебільшого під впливом зовнішніх чинників, ключові серед яких процес «Довкілля для Європи», участь у міжнародних договорах, Східне партнерство, Угода про асоціацію.

Після набуття незалежності радянський імператив невичерпаності природних багатств та запал у підкоренні природи потребував змін на протилежний – обмеженості природних ресурсів та необхідності їх збереження. Така зміна парадигми вимагала і продовжує вимагати значних зусиль та коштів і не могла відбутися за короткий проміжок часу. Країни ЄС розпочали цей шлях значно раніше та суттєво випереджають Україну за екологічними показниками, якістю довкілля та, відповідно, ефективністю екологічної політики та впровадженням принципів належного екологічного врядування (НЕВ)¹⁵.

Належне екологічне врядування – це загальна концепція керування, до якої входять покращені інститути, вдосконалена політика та активніша залученість громадян (і різних заінтересованих сторін), з метою підвищення ефективності природоохоронних заходів і використання природних ресурсів. **Врядування – це новий, горизонтальніший спосіб правління порівняно з традиційним, ієрархічним, державо-централізованим способом.**

Дотримання і розвиток 5 основних принципів НЕВ – **прозорість/відкритість, участь, підзвітність, ефективність та узгодженість політики, що стосується довкілля** – закладають підвалини забезпечення незворотності екологічних реформ водночас і в країнах СхП, і в Україні.¹⁶

Вирішальний вплив на формування екополітики України протягом останнього десятиліття справив процес підготовки до асоціації з ЄС (2009, Порядок денний асоціації зобов'язував Україну підготувати рамкову екологічну стратегію¹⁷) та участь у Східному партнерстві.

На прикладі еволюції основного національного документа – Стратегії державної екологічної політики (включно з Основними напрямками 1998 р.¹⁸) – прослідковується осучаснення підходів до стратегічного планування у формуванні досяжних і вимірювальних цілей. Від довгих переліків проблем і пріоритетів Україна перейшла до обмеженої кількості цілей та цільових показників. Оновлена і схвалена в 2019 р. Стратегія державної екологічної політики є основним рамковим документом екополітики України до 2030 року та містить 30 цільових показників. Проте, з цільовим плануванням все ще залишаються суттєві проблеми, а державні інститути продовжують функціонувати безсистемно, а не досягати цільових показників.

¹⁵ <https://www.rac.org.ua/uploads/content/463/files/analytics2.pdf>

¹⁶ https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Otsinka-vprovadzhennya-Lyuksemburzkoyi-deklaratsiyi-v-Ukrayini_nalezhne-ekologichne-vryaduvannya.pdf

¹⁷ <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes/poryadok-dennij-asociaciyi-ukrayina-yes>

¹⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-ep#Text>

ДОТРИМАННЯ І РОЗВИТОК 5 ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ НЕВ — ПРОЗОРИСТЬ/ВІДКРИТІСТЬ, УЧАСТЬ, ПІДЗВІТНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА УЗГОДЖЕНІСТЬ ПОЛІТИКИ, ЩО СТОСУЄТЬСЯ ДОВКІЛЛЯ — ЗАКЛАДАЮТЬ ПІДВАЛИНИ УБЕЗПЕЧЕННЯ НЕЗВОРОТНОСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ РЕФОРМ ВОДНОЧАС І В КРАЇНАХ СХП, І В УКРАЇНІ.

У вересні 2019 року відбулася важлива подія, яка не отримала належного резонансу у суспільстві – своїм Указом про Цілі сталого розвитку до 2030 року¹⁹ Президент України зробив досягнення цих цілей обов'язковим для державної політики. Значна частина цілей стосується сталого управління природними ресурсами та охорони довкілля. Проте, як часто це буває в українській практиці, Указу бракує інструментів впровадження. Що стосується політики із зміни клімату, Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року²⁰ і план її впровадження досі є єдиними затвердженими стратегічними документами.

Для успішного слідування вимогам ЄЗК Україні потрібно послідовно виконати певні кроки, зокрема, зобов'язання щодо інтеграції екологічної політики до всіх галузей економіки, насамперед, ресурсномістких, а також провести інституційну та фінансову реформи довкіллевої галузі. Без цього декларації про приєднання до ЄЗК не будуть підкріплені необхідними впроваджувальними механізмами, а тому чи навряд отримують суттєву підтримку від ЄС.

Вітаючи заяви уряду про бажання України стати партнером ЄС у впровадженні амбітних цілей ЄЗК, необхідно підкреслити, що подолання розриву між станом природоохоронної галузі в ЄС і в Україні одним стрибком неможливе (ліпфроггінг неможливий). Україні потрібно послідовно виконати певні кроки, зокрема, зобов'язання щодо інтеграції екологічної політики до

всіх галузей економіки, насамперед, ресурсномістких, а також провести інституційну та фінансову реформи довкіллевої галузі. Без цього декларації про приєднання до ЄЗК не будуть підкріплені необхідними впроваджувальними механізмами, а тому навряд чи отримують суттєву підтримку від ЄС.

Значна частина екологічних зобов'язань України згідно з Угодою про асоціацію та цілями СхП до 2020 року залишається не виконаною. Видатним кроком вперед стала розробка і прийняття європейських законів про ОВД²¹ (2017) та СЕО²² (2018), проте, застосування цих інструментів екологічної інтеграції стикається із значними перешкодами. Важливим досягненням також стало прийняття змін до Водного кодексу України (2016), які забезпечили апроксимацію Водної рамкової директиви ЄС. Однак, в оприлюдненому ЄК в листопаді 2020 р. щорічному Звіті про виконання Україною Угоди про асоціацію²³ дипломатично зазначається, що за звітний період в екологічних реформах відбувся дуже малий прогрес.

Насправді влітку 2019 року Україна дісталася дна занепаду природоохоронної справи. Прикладом зневаги до екологічної сфери з боку Уряду і актом бездумного мавпування досвіду деяких країн ЄС, без будь-якого обґрунтування і розуміння наслідків, стала ліквідація самостійного органу Мінприроди шляхом злиття з Міненерго. В результаті вперше за 30 років природоохоронна галузь була повністю паралізована і втратила

¹⁹ <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

²⁰ <https://www.kmu.gov.ua/npas/249573705>

²¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

²² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>

²³ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2020_ukraine_association_implementation_report_final.pdf

ДЛЯ УСПІШНОГО СЛІДУВАННЯ ВИМОГАМ ЄЗК УКРАЇНИ ПОТРІБНО ПОСЛІДОВНО ВИКОНАТИ ПЕВНІ КРОКИ, ЗОКРЕМА, ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДО ВСІХ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ, НАСАМПЕРЕД, РЕСУРСНОМІСТКИХ, А ТАКОЖ ПРОВЕСТИ ІНСТИТУЦІЙНУ ТА ФІНАНСОВУ РЕФОРМУ ДОВКІЛЛЕВОЇ ГАЛУЗІ. БЕЗ ЦЬОГО ДЕКЛАРАЦІЇ ПРО ПРИЄДНАННЯ ДО ЄЗК НЕ БУДУТЬ ПІДКРІПЛЕНІ НЕОБХІДНИМИ ВПРОВАДЖУВАЛЬНИМИ МЕХАНІЗМАМИ, А ТОМУ ЧИ НАВРЯД ОТРИМАЮТЬ СУТТЄВУ ПІДТРИМКУ ВІД ЄС.

весь свій бюджет на 2020 рік. Цей кейс став важливим іспитом для громадськості щодо розуміння пріоритетів екологічної реформи, а саме, важливості інституціональних перетворень у довкіллевій царині, які забезпечать, з одного боку, ефективність у досягненні цілей покращення стану довкілля, а з іншого – стійкість системи державного управління та фінансування для цього. Чинна структура державного екологічного управління не зможе подолати ті виклики, які стоять перед Україною в екологічній та довкіллевій сфері.

Важливим досягненням України є Стратегія державної екологічної політики до 2030 року²⁴. Її головна мета – досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем.

Цілі Стратегії включають:

- (1) формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва;
- (2) забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України;
- (3) забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України;

(4) зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення;

(5) удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Завдання Стратегії, хоча недостатньо агреговані і тому все ще занадто численні (порівняно з попередньою редакцією Стратегії до 2020 року), в цілому адекватно відображають вимоги Угоди про асоціацію. Більшість з 30 цільових показників відповідає показникам цілей сталого розвитку.

Проте, Стаття 365 Угоди про асоціацію чітко вказує, що всеосяжна стратегія у сфері довкілля мусить включати «заплановані інституційні реформи (з визначеними термінами) ... розподіл повноважень природоохоронних органів на національному, регіональному та муніципальному рівнях, процедури прийняття рішень та їх виконання, процедури сприяння інтеграції природоохоронної політики в інші сфери політики держави, визначення необхідних людських та фінансових ресурсів та механізм їх перегляду».

Необхідно розробити (за участі громадськості) та впровадити системну інституціональну та фінансову реформу у природоохоронній царині та заборонити зміни структури цієї системи на 5 років, до оцінки звіту про досягнення цілей екологічної політики.

Ймовірно, реформа органу екологічного контролю тому і просувається так повільно, що державного

²⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

НЕОБХІДНО РОЗРОБИТИ (ЗА УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ) ТА ВПРОВАДИТИ СИСТЕМНУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНУ ТА ФІНАНСОВУ РЕФОРМУ У ПРИРОДООХОРОННІЙ ЦАРИНІ ТА ЗАБОРОНИТИ ЗМІНИ СТРУКТУРИ ЦІЄЇ СИСТЕМИ НА 5 РОКІВ, ДО ОЦІНКИ ЗВІТУ ПРО ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.

плану загальної інституційної реформи у природоохоронній сфері досі немає. Відсутнє навіть бачення, якими мусять бути довкіллі інститути, згідно з усталеною практикою країн ЄС та виходячи із здорового глузду. Адже орган контролю – лише один з багатьох ланцюжків у цій царині. Концептуально, міністерство формує політику, мусить бути впроваджувальний орган – наприклад, агентство, або декілька агентств (загальне і профільні, такі як водне, лісове тощо) і органи нагляду та контролю (інспекція). Очевидно, що для такої реформи необхідно провести функціональне обстеження інституціональної системи охорони довкілля, визначити потребу в людях і фінансах відповідно до функцій, і все це потрібно не для функціонування як такого, а для досягнення цілей і завдань, для ефективного впровадження екологічної політики.

Наразі все, що ми знаємо про системну інституційну реформу зі Стратегії екополітики, це те, що «до 2025 року передбачається стабілізація екологічної ситуації шляхом закріплення змін у системі державного управління, які відбулися шляхом реформування системи державного екологічного управління, імплементації європейських екологічних норм і стандартів, удосконалення систем екологічного обліку та контролю, впровадження фінансово-економічних механізмів стимулювання екологічно орієнтованих структурних перетворень в економіці, впровадження механізмів стимулювання підприємств до енергоефективності, впровадження електронного урядування, поширення екологічних знань, а також підвищення екологічної свідомості суспільства, інформатизація сфери охорони навколишнього природного середовища та приро-

докористування усіх рівнів» (розділ IV. Етапи реалізації державної екологічної політики).

Заходи з підготовки комплексної реформи системи управління НПС відсутні в проекті Національного плану дій з охорони НПС на 2020–2025 рр.²⁵ на виконання Стратегії екополітики.

Згідно з проектом Національного плану дій з охорони НПС на 2020-2025 завдання «Укріплення інституційної спроможності щодо планування, моніторингу та оцінки ефективності впровадження екологічної політики» буде виконуватися за допомогою заходу «Запровадження системи моніторингу та оцінки впровадження екологічної політики», а також сприяння проведенню громадської оцінки. При цьому індикатори виконання Нацплану тільки в одному випадку містять показник ефективності – площу територій та об'єктів природно-заповідного фонду збільшено на 5% від площі держави. Більшість з 30 показників виконання Стратегії, які чітко визначені для 2025 року, ніяк не прив'язана до заходів Нацплану. Сподіваймося, що нова система моніторингу та оцінки ефективності екологічної політики встановить зв'язок з показниками Стратегії.

Завдання стратегії «Розмежування функцій з охорони навколишнього природного середовища та господарської діяльності з використання природних ресурсів» планується виконувати тільки у лісовому та рибному агентствах, що підтверджує фрагментарний підхід і відсутність цілісного бачення інституційних перетворень, які необхідні у природоохоронному секторі державного управління.

²⁵ <https://mepr.gov.ua/news/35799.html>

ЗАХОДИ З ПІДГОТОВКИ КОМПЛЕКСНОЇ РЕФОРМИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НПС ВІДСУТНІ В ПРОЄКТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ ДІЙ З ОХОРОНИ НПС НА 2020–2025 РР. НА ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОПОЛІТИКИ.

Інтеграція екологічної політики – це не поглинання ресурсомісткими галузями економіки функції охорони природи, а радше навпаки, розуміння і адекватне врахування пріоритетів охорони довкілля та зміни клімату у формуванні та впровадженні економічної політики.

В 2020 р. Україна повинна була затвердити рамкову Стратегію з адаптації до зміни клімату, а в 2019–2020 рр. (згідно з Планом впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року²⁶) – стратегічні, середньострокові та регламентуючі (ДБН) документи з адаптації до ЗК секторів економіки, або врахування кліматичної складової у галузевих стратегіях (таких як Транспортна стратегія, наприклад, яка теж не була затверджена, як і запланований в 2020 р. Національний план з енергетики та зміни клімату на 2021-2030 рр.). Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року так і не була офіційно затверджена Урядом.

Згідно з Угодою про асоціацію та Стратегією екополітики Україна мусить затвердити галузеві стратегії щодо покращення якості повітря, якості води і управління водними ресурсами, управління відходами та ресурсами, захисту природи (збереження біологічного та ландшафтного різноманіття), промислового забруднення та промислових аварій, хімічних речовин. У цих стратегіях, зокрема, мусять бути чітко визначені терміни і основні етапи імплементації, адміністративна відповідальність та фінансові стратегії залучення інвестицій в інфраструктуру та технології. Поки що

така Стратегія²⁷ та Національний план²⁸ дій були прийняті тільки для сектору поводження з відходами.

Оприлюднений проєкт 5-річного Національного плану дій на виконання Стратегії екополітики традиційно є переліком заходів, а не середньостроковим документом планування з досягнення цільових показників.

Проєкт Національного плану дій на 2020 – 2025 рр. передбачає розробку низки стратегічних та середньострокових документів з інтеграції екологічної політики, з терміном виконання 2020 – 2023 роки, зокрема, Державної стратегії управління лісами до 2035 року та плану її реалізації, стратегії водної та (окремо) морської політики, стратегічного документа щодо збереження біорізноманіття України, плану заходів з екологізації транспортного сектору України тощо.

Стратегія забезпечення якості атмосферного повітря та стратегія зниження рівня промислового забруднення не плануються. Стратегічний документ з хімічної безпеки не планується, проте, заплановано підготовку НПА щодо провадження системи реєстрації, оцінки, класифікації, маркування, дозволу і обмеження хімічних речовин адаптованої до вимог Регламентів Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1907/2006 (REACH) та № 1272/2008 (CLP) для затвердження КМУ.

У сфері зміни клімату планується підготовка комплексного Національного плану з енергетики та зміни клімату на 2021–2030 роки, державних буді-

²⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2017-p#Text>

²⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-p#Text>

²⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2019-p#Text>

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – ЦЕ НЕ ПОГЛИНАННЯ РЕСУРСОМІСТКИМИ ГАЛУЗЯМИ ЕКОНОМІКИ ФУНКЦІЇ ОХОРОНИ ПРИРОДИ, А РАДШЕ НАВПАКИ, РОЗУМІННЯ І АДЕКВАТНЕ ВРАХУВАННЯ ПРІОРИТЕТІВ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ЗМІНИ КЛІМАТУ.

вельних норм з урахуванням температурних та інших змін, спричинених глобальною зміною клімату, плану заходів для підвищення стійкості лісів до зміни клімату та пожеж, схвалення Рамкової Стратегії адаптації до зміни клімату України на період до 2030 року в 2021 році, а також затвердження рекомендацій з адаптації сільського господарства до зміни клімату на період до 2030 року. В 2023 році планується затвердити середньостроковий план дій з адаптації лісового господарства України до зміни клімату. Планується також інтегрувати екологічну складову до галузевих та територіальних програм і планів розвитку шляхом проведення СЕО. Наразі проект Національного плану дій проходить узгодження із заінтересованими ЦОБВ.

Проблеми екологічних фінансів: відсутність моніторингу ефективності природоохоронних заходів, нецільове використання, непрозорість розподілу коштів, надходження коштів тільки наприкінці року, що унеможлиблює реалізацію результативних програм, а загалом – відсутність цілеспрямованої фінансової політики в екологічній сфері.

Крім проблем із цільовим плануванням та неефективною інституціональною будовою, природоохоронна галузь залишається чи не найбільш недофінансованою серед інших. Так, частка витрат Зведеного бюджету України в 2019 на освіту склала 238 млрд грн (6% від ВВП), витрат на культуру та мистецтво – 19,6 млрд грн (0,5%), витрат на охорону здоров'я – 128 млрд грн (3,2%), соціальний захист та соціальне за-

безпечення – 321 млрд грн (8%), а на охорону навколишнього середовища – 9,7 млрд грн (0,2%)²⁹.

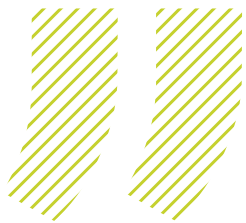
При цьому, за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, наразі 45% екологічного податку спрямовується в бюджет. Також до бюджету надходять 100 % податку за викиди парникових газів. Так, за цей рік до бюджету надійшло понад 2,2 млрд грн, однак плани на видатки за бюджетною програмою Міністерства становлять лише 1,7 % від цієї суми.

Відповідно, Міністерство пропонує внести зміни, згідно з якими 70% екологічного податку залишати на місцях, а 30% спрямовувати у спеціальний незалежний екологічний фонд, який забезпечуватиме фінансування природоохоронних програм і заходів. Створення фонду також дозволить отримувати грантові кошти і вирішити проблему вчасного надходження коштів (багаторічне фінансування). Кабінетом Міністрів поданий законопроект, яким передбачається збільшення ставки екологічного податку до 10 разів.

Ключові проблемні місця в системі екологічних фінансів: відсутність моніторингу ефективності природоохоронних заходів та цілісного підходу до вирішення екологічних проблем, непрозорість розподілу коштів, надходження коштів тільки наприкінці року, що унеможлиблює реалізацію низки програм. Для вирішення проблем планується комплексна реформа, яка стосується і податків, і нарахування штрафів за порушення законодавства в сфері природокористування і охорони довкілля, і ефективності фондів та їх цільового призначення³⁰.

²⁹ <https://nes2030.org.ua/docs/doc-vector.pdf>

³⁰ https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/198595.html

ОПРИЛЮДНЕНИЙ ПРОЄКТ 5-РІЧНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ ДІЙ НА ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОПОЛІТИКИ ТРАДИЦІЙНО Є ПЕРЕЛІКОМ ЗАХОДІВ, А НЕ СЕРЕДНЬОСТРОКОВИМ ДОКУМЕНТОМ ПЛАНУВАННЯ З ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЬОВИХ ПОКАЗНИКІВ.

Реформа порядку надходження та цільового використання екологічних коштів, у тому числі утворення та підтримка прозорої діяльності окремої юридичної особи – Екологічного фонду, – є невід’ємною складовою екологічної реформи для забезпечення ефективності «зелених» перетворень.

Порівнюючи екологічні цілі та показники рамкової Стратегії України, Східного партнерства та ЄЗК (див. Додаток 1), можна відзначити наступне. Оскільки етап інтеграції екологічної політики до економічної та соціальної в Україні ще не пройдено, інтегральний підхід до стратегічного екологічного планування майже відсутній. Поки що екологічні завдання, що стосуються здоров’я людей та добробуту (ціль 1 політики СхП), знаходяться в цілі 4 Стратегії, що стосується екологічних ризиків.

Водночас перша ціль політики СхП – це еколого-соціальний вимір, який може бути розвинений у Стратегії екологічної безпеки, яка мусить готуватися згідно з Указом Президента України про Стратегію національної безпеки³¹.

Оскільки Міндовкілля все ще відповідає і за охорону природних ресурсів, і за їх використання (функція господарювання), ця суміш функцій породжує еkleктичність цілей. Тому, якщо слідувати цілям СхП 2 – підвищення ресурсоефективності економік і 3 – природна база економік, доводиться розділяти завдання з охорони природи та ефективності використання природних ресурсів, які в Стратегії екополітики знаходяться в одній цілі 2 «Забезпечення

сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України».

Що стосується належного екологічного врядування та зміцнення системи державного управління для зеленого зростання (ціль 4 СхП), то в Стратегії екополітики цьому присвячені дві цілі: ціль 1 визначає просвіту, освіту та інформування як пріоритет для формування свідомого споживача, а належне екологічного врядування та інституційна реформа є завданнями для цілі 5 «удосконалення екологічного управління».

Подальші цілі СхП, що стосуються енергетики та мобільності, можна порівнювати з ціллю 3 Стратегії екополітики «Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України». Це важлива ціль для України, яка включає завдання (в тому числі, згідно з Угодою про асоціацію) щодо прийняття галузевих екологічних стратегій, в яких мають бути визначені спільні цілі для екологічного та економічних напрямків розвитку, а їх підготовка дозволяє гармонізувати та погодити позиції різних стейкхолдерів.

Що стосується цілей ЄЗК, то у порівнянні з цілями Стратегії екополітики можна відзначити, що загальні напрямки (вектори) в цілому збігаються, проте, в ЄЗК вони виглядають набагато амбітнішими та більш конкретно сформульованими, ніж в Стратегії. Крім того, варто пам’ятати, що ступінь екологічної інтеграції в ЄС значно вища, як і ефективність політики.

³¹ <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНИХ ФІНАНСІВ:
ВІДСУТНІСТЬ МОНІТОРИНГУ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ, НЕЦІЛЬОВЕ
ВИКОРИСТАННЯ, НЕПРОЗОРИСТЬ РОЗПОДІЛУ
КОШТІВ, НАДХОДЖЕННЯ КОШТІВ ТІЛЬКИ
НАПРИКІНЦІ РОКУ, ЩО УНЕМОЖЛИВЛЮЄ
РЕАЛІЗАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТИВНИХ ПРОГРАМ,
А ЗАГАЛОМ – ВІДСУТНІСТЬ ЦІЛЕСПРЯМОВАНОЇ
ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ.

РЕФОРМА ПОРЯДКУ НАДХОДЖЕННЯ ТА ЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ
ЕКОЛОГІЧНИХ КОШТІВ, У ТОМУ ЧИСЛІ УТВОРЕННЯ ТА ПІДТРИМКА ПРОЗОРОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ОКРЕМОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ – **ЕКОЛОГІЧНОГО ФОНДУ**, –
**Є НЕВІД'ЄМНОЮ СКЛАДОВОЮ ЕКОЛОГІЧНОЇ РЕФОРМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ «ЗЕЛЕНИХ» ПЕРЕТВОРЕНЬ.**

СЦЕНАРІЇ ДОСЯГНЕННЯ
КЛІМАТИЧНОЇ ТА ДОВКІЛЬНОЇ
СТІЙКОСТІ В УКРАЇНІ НА
НАСТУПНІ 5 РОКІВ

2

РОЗДІЛ

Нинішній амбітний Зелений курс ЄС передбачає системний перехід, який стосується не тільки і не стільки екологічних відомств у країнах, але – всієї економіки і навіть способу життя багатьох людей. Нова екологічна та кліматична політика торкнеться, безумовно, і країн-сусідів ЄС, перш за все, країн Східного партнерства. Нові цілі й очікувані досягнення СхП також орієнтуються на ЄЗК, вводять екологічну тематику в інші розділи, роблячи її наскрізною. Необхідність зеленої трансформації є засадничим положенням спільного Комюніке. Новий програмний документ містить п'ять основних розділів, одним із яких є довкілля та кліматична стійкість (together towards environmental and climate resilience). Але прагнення кліматичної нейтральності, стимулювання зелених інвестицій, розвиток чистих технологій, зелених товарів та сервісів, а також створення вже зараз, заради майбутнього кліматично нейтрального континенту, інноваційних та сталих ланцюгів цінностей – ці пріоритети вмонтовані в загальну архітектуру нового документа СхП.

І водночас нові цілі СхП орієнтують нас на галузеве та двостороннє співробітництво, на поступове вирішення проблем, на розв'язання конкретних завдань, що, на переконання авторів, має стати базою для системних перетворень. Можна пояснити такий підхід тим, що ситуація в країнах СхП дуже нерівномірна, що це співтовариство орієнтується на реалії, які не дозволяють ставити рівні за амбітністю цілі для всіх шести країн. Треба враховувати і ті трагічні події, що нині відбуваються в країнах СхП, і все це на фоні пандемії. Але, тим не менш, різниця між ЄЗК та планами СхП очевидна, і ми маємо визначити для себе найбільш прийнятні варіанти розвитку.

Якщо ми, декларуючи приєднання до Європейського зеленого курсу, не прагнемо системних змін – матимемо відчутні економічні проблеми, навіть при тому, що досягатимемо цілей СхП. Якщо ми хочемо залишитись реальним партнером ЄС, гравцем на міжнародних ринках, і забезпечити здорове життя нашого населення, нам треба виходити за рамки загальних цілей СхП, ставити більш амбітні завдання. Чи можливо це?

Пропонуємо три можливі сценарії розвитку подій в Україні; вони базуються на дійсних міжнародних та внутрішніх документах, а також враховують ті пропозиції, які винесені на обговорення, але ще не ухвалені офіційно.

Амбітний (оптимістичний) сценарій

Цей сценарій передбачає системність на всіх рівнях, інтеграцію екологічної складової до всіх програм і політик, синхронізацію екологічної політики з кліматичною, пріоритетність здоров'я і благополуччя людей та успішне впровадження запланованих для цього заходів під ретельним наглядом громадянського суспільства.

Системність на всіх рівнях, інтеграція екологічної складової до всіх програм і політик, синхронізація екологічної політики з кліматичною, пріоритетність здоров'я і благополуччя людей та успішне впровадження запланованих для цього заходів під ретельним наглядом громадянського суспільства.

Тобто, національні та галузеві плани й стратегії всіх рівнів узгоджені між собою і з міжнародними зобов'язаннями України (цілі сталого розвитку ООН, міжнародні конвенції, завдання Східного партнерства, ЄЗК) таким чином, що в кожній галузі/ регіоні передбачені і впроваджуються конкретні кроки для досягнення прийнятих зобов'язань.

Реформована система врядування. В ідеальному баченні в Україні впроваджуються принципи **належного екологічного врядування**, згідно з якими екологічна політика стає ефективною, що, серед іншого, включає злагоджену роботу сучасної управлінської моделі: розділені й чітко визначені обов'язки й ролі щодо розробки екологічної політики, її впровадження, контролю за виконанням та оцінки ефективності; визначений та застосований розподіл функцій між міністерством, агенціями та інспекцією, запроваджений державний моніторинг стану природного довкілля, громадськість інформується і

залучається до підготовки та прийняття рішень на постійній основі.

Заради поліпшення **здоров'я та благополуччя** населення переглянуті плани дій та показники стосовно зменшення забруднення повітря, води та ґрунту, в тому числі токсичними речовинами, запроваджене нульове забруднення. Повітря та вода стали чистішими, а рівень захворюваності знизився. Досконале водопостачання і санітарія, розумне управління відходами, озеленення міст та міська мобільність, - все це стало нормою життя (95% домогосподарств мають доступ до чистої води і щонайменше 90% відходів перероблені). Люди використовують більш сталий та екологічний транспорт, частка електротранспорту у внутрішньому сполученні зросла з 60,3 до 75,0%, а викиди парникових газів від транспорту скоротилися на 90%.

100% державних та місцевих планів та програм, що підпадають під CEO, проходять стратегічну екологічну оцінку, а всі нові об'єкти – оцінку впливу на довкілля (ОВД). Працюють відкриті онлайн-реєстри з ОВД та CEO. Всі екологічні дані доступні онлайн, система доступу до інформації про стан довкілля синхронізована з європейською. Ми здатні передбачити екологічні ризики й управляти ними. Водночас, люди добре обізнані з кліматичними та екологічними загрозами та засобами їх попередження, навчальні програми зі сталого розвитку інтегровані до національної програми загальної освіти для всіх класів, починаючи з дитячого садка і закінчуючи старшими класами.

СИСТЕМНІСТЬ НА ВСІХ РІВНЯХ, ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ДО ВСІХ ПРОГРАМ І ПОЛІТИК, СИНХРОНІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ З КЛІМАТИЧНОЮ, ПРІОРИТЕТНІСТЬ ЗДОРОВ'Я І БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЛЮДЕЙ ТА УСПІШНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАПЛАНОВАНИХ ДЛЯ ЦЬОГО ЗАХОДІВ ПІД РЕТЕЛЬНИМ НАГЛЯДОМ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Економічний розвиток не залежить від збільшення використання природних ресурсів і енергії, не сприяє підвищенню рівня забруднення навколишнього природного середовища.

Що стосується **економічного розвитку**, по-перше, він більше не залежить від збільшення використання природних ресурсів і енергії, по-друге, не сприяє підвищенню рівня забруднення навколишнього природного середовища. Натомість впроваджено сталий низьковуглецевий розвиток всіх галузей економіки, стає реальністю досягнення 100% кліматичної нейтральності до 2050 року. Адаптація до зміни клімату та зменшення ризику стихійних явищ є основним компонентом секторальних політик, особлива увага приділяється вразливим до клімату галузям (сільське та лісове господарство, міста). Здійснено повний перехід на **циркулярну економіку**. Промисловість застосовує сталу модель інклюзивного зростання. Відбулася декарбонізація енергоінтенсивних секторів. Запроваджено **виробництво чистого водню** (Україна приєдналася до водневого альянсу ЄС і успішно працює, створено національну стратегію розвитку гідрогену). Збільшено обсяги виробництва енергії за рахунок відновлюваних джерел. Зменшено обсяги використання викопних видів палива, зокрема вугілля, та скорочено кількість викидів парникових газів. Відбувається реновація неенергоефективних будівель. Системи управління хімічними речовинами згідно з міжнародними стандартами запроваджено у всіх підприємствах, які використовують небезпечні хімічні речовини. Підвищено енергетичну незалежність та ядерну безпеку країни.

Сільське господарство залишається в пріоритеті, фермери скорочують використання пестицидів та до-

брив, розвивають органічне виробництво й віддають частки своїх земель на відродження дикої природи. Така поведінка фермерів підтримується суспільством та стимулюється державою через фінансові механізми й преференції в міжнародній торгівлі. Завдяки діючим національним стандартам з органічного виробництва та програмі підтримки органічних фермерів частка земель під органічним виробництвом зросла до 3 млн га, що відповідає 7% сільськогосподарських угідь України проти нинішнього 1%.

Питання щодо цінності біорізноманіття включені до національних, місцевих, стратегічних, програмних документів та планів розвитку економіки та її галузей.

Питання щодо цінності **біорізноманіття** включені до національних, місцевих, стратегічних, програмних документів та планів розвитку економіки та її галузей. Розроблено онлайн карти екосистем країни, національні методи картографування й оцінки екосистем та їх послуг. Стійке лісове господарство підтримується онлайн системою відстеження перевезення деревини, з незаконними рубками лісу покинчено. Створено комісії з управління транскордонним річковим басейном. Басейнові ради є дієздатними органами, що визначають стратегію управління водними ресурсами. Розроблено національну стратегію розширення заповідних територій до 30% території країни. Мережа Emerald інтегрована в мережу Nature 2000.

Бюджет країни враховує екологічні, соціальні й управлінські ризики у регулюванні фінансових послуг.

Вся ця діяльність підтримується **фінансовими механізмами**. Бюджет країни враховує екологічні,

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК НЕ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ЗБІЛЬШЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ І ЕНЕРГІЇ, НЕ СПРИЯЄ ПІДВИЩЕННЮ РІВНЯ ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.

соціальні й управлінські ризики у регулюванні фінансових послуг, впроваджена таксономія сталої економічної діяльності, незалежний екологічний фонд працює прозоро і на програмних засадах. Кліматичний фонд та міжнародні програми стимулюють та підтримують системні перетворення.

Громадськість залучена до всіх процесів: ОГС є важливими центрами експертизи, відіграють важливу роль у формуванні політики та моніторингу її впровадження, у підвищенні обізнаності населення, організації просвітницьких та навчальних заходів, кампаній в медіа. Громадянське суспільство – каталізатор активізації співпраці між різними міністерствами, які відповідальні за екологічні зміни в різних галузях, забезпечує міжсекторальну взаємодію. Громадянське суспільство реалізує проекти у галузі довкілля, демонструючи інноваційні моделі та позитивні приклади для наслідування.

ПИТАННЯ ЩОДО ЦІННОСТІ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ВКЛЮЧЕНІ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ, МІСЦЕВИХ, СТРАТЕГІЧНИХ, ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТІВ ТА ПЛАНІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ГАЛУЗЕЙ.

БЮДЖЕТ КРАЇНИ ВРАХОВУЄ ЕКОЛОГІЧНІ, СОЦІАЛЬНІ Й УПРАВЛІНСЬКІ РИЗИКИ У РЕГУЛЮВАННІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.

Мінімальний (негативний) сценарій

Амбітні плани не підтримуються на рівні уряду, суспільство не вважає екологічну політику пріоритетною, а екологічне врядування не змінюється по суті, відбуваються лише зміни персоналій та перекидання відомств з одного міністерства до іншого. Галузеві стратегії та програми секторів економіки розвиваються відокремлено, не узгоджуються з екологічними та кліматичними вимогами. Поставлені цілі СхП досягаються частково. Зобов'язання в рамках УА переглядаються, виконуються не вчасно і не повністю.

Плани дій та показники стосовно зменшення забруднення повітря, води та ґрунту, в тому числі токсичними речовинами, не розробляються вчасно, а розроблені документи обмежуються загальними формулюваннями, без чітких показників досягнень. Такі документи швидше й легше приймаються Парламентом та урядом, зустрічаючи менше опору з боку бізнесових структур, і ситуація не тільки не покращується, а й погіршується. Забруднення навколишнього середовища продовжується і посилюється, транспортна система та стан міст не змінюється, викиди парникових газів в усіх галузях накопичуються, - все це негативно впливає на здоров'я населення, але люди в повсякденному житті продовжують використовувати шкідливі для довкілля практики господарювання.

Державні та місцеві плани й програми та нові об'єкти проходять екологічну оцінку (СЕО і ОВД) лише під натиском активних ОГС, але забудовники та замовники будь-якими засобами намагаються зменшити цей натиск або змінити законодавчі вимоги до оцінки. Відкриті онлайн-реєстри з ОВД та СЕО працюють, але користатися ними складно для громадян. Доступ до екологічних даних складний, система доступу до

інформації про стан довкілля не синхронізована з європейською. Ми не можемо передбачити екологічні ризики, а тим більше управляти ними.

Економічний розвиток за таких підходів буде і надалі залежати від збільшення використання природних ресурсів і енергії, зокрема, викопних видів палива. Про сталий низьковуглецевий розвиток та кліматичну нейтральність можна забути, адже адаптація до зміни клімату та зменшення ризику стихійних явищ залишається поза увагою секторальних політик. Вразливі до зміни клімату сільське та лісове господарство й міста відчують катастрофічну нестачу води, забрудненість повітря та навалу відходів. Енергетична незалежність та ядерна безпека – залишаються під великим питанням.

Економічний розвиток і надалі залежить від збільшення використання природних ресурсів і енергії, зокрема, викопних видів палива. Про сталий низьковуглецевий розвиток та кліматичну нейтральність можна забути, адже адаптація до зміни клімату та зменшення ризику стихійних явищ залишається поза увагою секторальних політик. Вразливі до зміни клімату сільське та лісове господарство й міста відчують катастрофічну нестачу води, забрудненість повітря та навалу відходів. Енергетична незалежність та ядерна безпека – залишаються під великим питанням.

Втім, ЄЗК впливає на торгівлю та розвиток економіки: найбільш прогресивні бізнеси переорієнтувалися й успішні на європейському ринку, а підприємства із застарілими технологіями банкрутують. Національні стандарти з органічного виробництва та заохочення з боку ЄС екологічно відповідальних господарників

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК І НАДАЛІ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ЗБІЛЬШЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ І ЕНЕРГІЇ, ЗОКРЕМА, ВИКОПНИХ ВИДІВ ПАЛИВА. ПРО СТАЛИЙ НИЗЬКОВУГЛЕЦЕВИЙ РОЗВИТОК ТА КЛІМАТИЧНУ НЕЙТРАЛЬНІСТЬ МОЖНА ЗАБУТИ, АДЖЕ АДАПТАЦІЯ ДО ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКУ СТИХІЙНИХ ЯВИЩ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ПОЗА УВАГОЮ СЕКТОРАЛЬНИХ ПОЛІТИК. ВРАЗЛИВІ ДО ЗМІНИ КЛІМАТУ СІЛЬСЬКЕ ТА ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО Й МІСТА ВІДЧУВАЮТЬ КАТАСТРОФІЧНУ НЕСТАЧУ ВОДИ, ЗАБРУДНЕНІСТЬ ПОВІТРЯ ТА НАВАЛУ ВІДХОДІВ. ЕНЕРГЕТИЧНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ТА ЯДЕРНА БЕЗПЕКА – ЗАЛИШАЮТЬСЯ ПІД ВЕЛИКИМ ПИТАННЯМ.

створюють умови для успішного ведення аграрного бізнесу. Але відсутність підтримки з боку держави фермерів, які прагнуть розвивати більш стійке господарство у гармонії з природою, обмежить кількість продукції та можливості її виходу на європейський ринок (зокрема, через запровадження екологічних вимог на кордоні з ЄС).

Таким чином, Україна поступається позиціями на ринку ЄС тим, хто вчасно встиг модернізуватися. І водночас залишає своє населення в умовах негативних впливів на здоров'я і необізнаності щодо можливостей змінити ситуацію на краще.

Україна поступається позиціями на ринку ЄС тим, хто вчасно встиг модернізуватися, і залишає своє населення в умовах негативних впливів на здоров'я і необізнаності щодо можливостей змінити ситуацію на краще.

**УКРАЇНА ПОСТУПАЄТЬСЯ ПОЗИЦІЯМИ НА РИНКУ ЄС ТИМ, ХТО ВЧАСНО
ВСТИГ МОДЕРНІЗУВАТИСЯ,
І ЗАЛИШАЄ СВОЄ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ НЕГАТИВНИХ ВПЛИВІВ
НА ЗДОРОВ'Я І НЕОБІЗНАНОСТІ ЩОДО МОЖЛИВОСТЕЙ ЗМІНИТИ СИТУАЦІЮ
НА КРАЩЕ.**

Поміркуваний (найбільш реалістичний) сценарій

Амбітні плани щодо впровадження ЄЗК в Україні розтягуються в часі. Принципи належного екологічного врядування впроваджуються фрагментовано. Процес реорганізації управління галуззю просувається повільно. Зміни/ реструктуризація в мінекології відбуваються, але складно оцінити їх ефективність. **Система реформується повільно. Проте, у консультаціях з громадськістю розробляється, приймається і починає впроваджуватися план реформи державної інституціональної та фінансової систем у сфері охорони довкілля.** Інтеграцію екологічної складової до політик та/або програм доводиться лобювати на різних рівнях, але поступово вона окреслюється та схвалюється на рівні уряду. Для досягнення цілей Східного партнерства щодо екологічної та кліматичної стійкості, координації та впровадження відповідних заходів визначаються відповідальні компетентні органи. Також відбувається перегляд та затвердження національного плану дій, конкретних заходів, політик, програм. Пришвидшується процес розробки та прийняття законодавчих актів щодо охорони біорізноманіття, запровадження прозорих екологічних процедур, належного нагляду, контролю і відповідальності, моніторингу, вирішення інших горизонтальних і секторальних екологічних проблем.

Державні та місцеві плани й програми та нові проекти проходять екологічну оцінку (СЕО і ОВД). Активні ОГС та громади долучаються до процесів, але відчувають постійний опір забудовників на всіх рівнях, включаючи парламентський. Відкриті онлайн-реєстри з ОВД та СЕО працюють, але користатися ними складно для громадян. Так само складним залишається доступ до екологічних даних, система доступу до інформації про стан довкілля поволі синхронізується з європей-

ською. Ми намагаємося передбачити екологічні ризики та управляти ними.

Циркулярна економіка впроваджується спочатку в окремих компаніях, але потроху поширюється як успішні та економічно вигідні приклади. Зменшується обсяг утворення відходів і збільшується обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв, частка спалених та утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів зростає. Збільшилася частка енергії з відновлюваних джерел.

Пріоритетність розвитку аграрного сектору зберігається. Українські аграрії орієнтуються на умови, поставлені європейською аграрною стратегією («Від ферми до виделки»), але далеко не всі встигають переформувати свої господарства відповідно до її вимог, а тому полишають європейський ринок, переорієнтовуючись на інші ринки світу. Якість ґрунтів покращується, впроваджується більш ефективна система підвищення їх родючості, зменшується негативний вплив пестицидів та агрохімікатів, працює закон про ГМО, розроблено національні стандарти з органічного виробництва, механізми акредитації та сертифікації, прийнято програму підтримки органічних фермерів. Загальний рівень обізнаності аграріїв щодо екологічних і кліматичних питань підвищується – даються взнаки кліматичні зміни, господарники намагаються до них адаптуватися.

Питання щодо цінності біорізноманіття, як планувалося в державній екологічній Стратегії, включені до національних, місцевих, стратегічних, програмних документів та планів розвитку економіки та її

ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ВІД ЄС, МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ ТА ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ - ОСНОВНА РУШІЙНА СИЛА ПОЗИТИВНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ. НАЦІОНАЛЬНІ ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ПРАЦЮЮТЬ ЗДЕБІЛЬШОГО ПІД ЗОВНІШНІМ ВПЛИВОМ. БЮДЖЕТ КРАЇНИ НЕ ВРАХОВУЄ ЕКОЛОГІЧНІ, СОЦІАЛЬНІ Й УПРАВЛІНСЬКІ РИЗИКИ У РЕГУЛЮВАННІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ. ПРИВАТНІ КОМПАНІЇ, ЯКІ ПРАГНУТЬ БУТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИМИ, ЗАПРОВАДЖУЮТЬ ЕКОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЧИ АДАПТАЦІЙНІ ДО ЗМІНИ КЛІМАТУ, НАДАЮЧИ ПРИКЛАД ІНШИМ, РУХАЮЧИ ТАКИМ ЧИНОМ ПОСТУПОВО ПРОГРЕСИВНІ МЕТОДИ ГОСПОДАРЮВАННЯ.

галузей. Зменшено обсяги рубок лісів та опустелювання. Лісистість території країни збільшилася до 20%. Частка площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду в загальній території країни збільшилася з 5,3 до 15%. Частка територій природно-заповідного фонду в гірських регіонах у загальній території країни виросла більше ніж у двічі, з 1,09 до 2,54%.

Кліматичні цілі базуються на індикаторах, які вже сформовані для ЦСР (зокрема, ЦСР 13). Розроблена і реалізується середньострокова стратегія адаптації до зміни клімату України на період до 2030 року, скоординована із стратегіями і планами розвитку секторів економіки та регіональними стратегіями розвитку. Працює кліматичний фонд.

Фінансова допомога від ЄС, міжнародних фінансових інституцій та цільових програм - основна рушійна сила позитивних перетворень. Національні фінансові механізми працюють здебільшого під зовнішнім впливом. Бюджет країни не враховує екологічні, соціальні й управлінські ризики у регулюванні фінансових послуг. Приватні компанії, які прагнуть бути конкурентоспроможними, запроваджують екологічні заходи чи адаптаційні до зміни клімату, надаючи приклад іншим, рухаючи таким чином поступово прогресивні методи господарювання.

Фінансова допомога від ЄС, міжнародних фінансових інституцій та цільових програм - основна рушійна сила позитивних перетворень. Національні фінансові механізми працюють переважно під зовнішнім впливом. Бюджет країни не враховує екологічні, соціальні й управлінські ризики у регулюванні фінансових по-

слуг. Приватні компанії, які прагнуть бути конкурентоспроможними, запроваджують екологічні заходи чи адаптаційні до зміни клімату, надаючи приклад іншим, рухаючи таким чином поступово прогресивні методи господарювання.

Поставлені цілі СхП досягаються з запізненням. Зобов'язання в рамках УА переглядаються, виконуються не вчасно. ЄЗК впливає на торгівлю та розвиток економіки: найбільш прогресивні бізнеси переорієнтувалися й успішні на європейському ринку, а великі підприємства з застарілими технологіями банкрутують (підтримуються урядовими чи бюджетними дотаціями). Україна поступається деякими позиціями на ринку ЄС, але успішно розвиває відносини з країнами СхП (є конкурентоспроможною порівняно з ними, зокрема, в галузі сільського господарства).

Зрозуміло, що перший варіант розвитку подій нам подобається найбільше, і, зрозуміло, що є серйозні сумніви щодо реалістичності його впровадження. Але ми свідомі й того, що в Україні може відбутись сценарій, який, на нашу думку, зовсім небажаний (негативний). Сподіваючись на ймовірність сценарію оптимістичного і неможливість дуже поганого, ми розглядаємо можливість як найбільш вірогідного варіанту третього - поміркованого. Проте, і поміркований сценарій швидко може стати негативним, якщо не буде, хоч і повільно, але виконаний головний крок: **у консультаціях з громадськістю розробляється, приймається і починає впроваджуватися план інституційної та фінансової реформи у сфері охорони довкілля.**

Перший крок вже зроблено: уряд України задекларував ЄЗК пріоритетним напрямком розвитку, прагнучи стати рівноправним суб'єктом нової політики. Протягом цього року розроблені й представлені партнерам в Єврокомісії перші документи – бачення та пропозиції України щодо спільного впровадження ЄЗК, створена міжвідомча робоча група, ведуться перемовини на найвищому рівні про створення спільної з ЄК тематичної групи. Координує цю роботу в Україні віце-прем'єр міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанішина. Проте, якщо система екологічного врядування не буде вдосконалена, позитивні зміни у якості довкілля не будуть досягнуті або не стануть стійкими.

Далі, напевно, слід переходити до конкретних зобов'язань і дій. Інтегрувати вимоги ЄЗК до галузевих політик і програм, враховувати в бюджеті країни, поширювати до регіональних програм та політик. Залу-

чати бізнес та науковців до розробки й впровадження інноваційних технологій, переорієнтувати економічні галузі на впровадження циркулярної економіки та енергоощадних технологій, змінювати звички споживачів. Стратегії та програми, вже розроблені в рамках ЄЗК і заплановані до прийняття найближчим часом, допомагають це робити. Звісно, ми досягаємо таким чином і цілей СхП. Але, насамперед необхідно забезпечити ефективну роботу впроваджувальних механізмів, створити спроможну систему державного екологічного управління, включно з регіональним та місцевим рівнями, забезпечити стійке фінансування екологічних перетворень на програмних засадах та скоординовану цілеорієнтованість екологічної діяльності всіх заінтересованих сторін, без чого ми отримаємо business as usual.

**ВИСНОВКИ
ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ**

Завдяки формуванню нової амбітної в сфері довкілля і клімату політики Східного партнерства, Україна отримує унікальний шанс для внутрішньої трансформації, наближення та більш тісної інтеграції з Європейським Союзом через спільні дії у побудові екологічно ефектної та кліматично нейтральної Європи.

Нові цілі Східного партнерства після 2020 створюють для України додаткові можливості для вирішення екологічних проблем, інтеграції питань охорони довкілля в інші сфери державної політики, виконання міжнародних зобов'язань та для поглиблення співпраці України з Європейським Союзом на додаток до двостороннього діалогу у сфері охорони довкілля. Україна отримує нові фінансові механізми, допомогу ЄС у модернізації економіки, реформуванні інституційної системи державного екологічного управління, зменшенні вуглецевого сліду та виконанні національно визначеного внеску до Паризької угоди, у посиленні верховенства права, захисті прав людини, боротьбі із корупцією.

Вирішальне значення у формуванні нових амбітних цілей Східного партнерства має схвалений у грудні 2019 р. Європейський зелений курс – один з шести пріоритетних напрямків програми дій Європейської Комісії, на основі якої буде рухатись ЄС протягом 2019-2024 років.

Європейський зелений курс задаватиме тенденції та визначатиме напрямки розвитку політики і законодавства, зокрема, у сфері довкілля та клімату, не лише для ЄС та його держав-членів, але й матиме суттєвий вплив на зовнішні політики ЄС, зокрема, Східне партнерство. Він матиме значний вплив на екологічну по-

літику ЄС, яка наразі знаходиться на етапі оновлення у зв'язку із розробкою Восьмої програми дій ЄС з навколишнього середовища.

Україна через прагнення тісної інтеграції з ЄС має амбіції щодо долучення до Європейського зеленого курсу, і в цьому контексті можливі два напрямки роботи – синхронізація політик і законодавства України з відповідними документами ЄС або/та розвиток нових сфер співпраці та робота над пріоритетними питаннями через розробку та імплементацію Дорожньої карти для України з Європейського зеленого курсу. Оскільки низка сфер, що підпадають під дію Європейського зеленого курсу, є серед зобов'язань Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та інших міжнародних зобов'язань України (наприклад, Паризька угода, Конвенція про біологічне різноманіття тощо), питання виконання положень цих документів є передумовою використання тих можливостей Європейського зеленого курсу, які відкриваються перед Україною.

Україна пройшла довгий шлях розвитку та впровадження власної екологічної політики, яка формувалася здебільшого під впливом зовнішніх чинників, ключові серед яких процес «Довкілля для Європи», участь у міжнародних договорах, Східне партнерство, Угода про асоціацію. Однак довкільні та кліматичні пріоритети в державній політиці досі знаходяться на достатньо низькому рівні, не зважаючи на певний поступ останніми роками завдяки реалізації Угоди про асоціацію. Для успішного слідування європейським тенденціям Україні потрібно, насамперед, провести інституційну та фінансову реформи довкілцевої галузі, щоб, у тому числі, виконати зобов'язання щодо інте-

градії екологічної політики до всіх галузей економіки, насамперед, ресурсномістких.

Отримання вигод та використання можливостей нової політики Східного партнерства залежить від активної міжнародної участі України у визначенні подальших пріоритетів, планів, детальних цільових показників та заходів Східного партнерства на досягнення екологічної та кліматичної стійкості, а також від визначення найбільш реального та оптимального шляху досягнення означених цілей, збереження інституційної пам'яті та послідовності національної політики щодо досягнення екологічної та кліматичної стійкості.

Проте, насамперед, Україна мусить сформулювати власний план щодо покращення стану довкілля, тобто забезпечення ефективності у досягненні вже затверджених цілей та завдань, відповідно до дійсної рамкової екологічної Стратегії та Угоди про асоціацію, надаючи пріоритет інституційній реформі та реформі системи екологічного фінансування.

Україна та її поміркований сценарій екологічних трансформацій на наступні 5 років:

(1) **Задля позитивного розвитку подій та уникнення негативного сценарію** Україна мусить впровадити власну екологічну Стратегію до 2030 року. Усі інші галузеві та споріднені стратегічні документи, як то дорожня карта приєднання до ЄЗК або Стратегія екологічної безпеки мусять враховувати положення Закону України про Стратегію екополітики, яка була прийнята на виконання УпроА. Цільові показники в нових документах можуть стати більш амбітними, стратегії екологізації секторів економіки

можуть бути ширшими та мати додаткові цільові показники, проте нові ініціативи не повинні розмивати чи нівелювати цілі та завдання Стратегії, які мусять бути досягнуті до 2030 року.

- (2) Слід прискорити впровадження принципів належного екологічного врядування: **прозорість/відкритість, участь, підзвітність, ефективність та узгодженість політики, що стосується довкілля**, які закладають підвалини забезпечення незворотності екологічних реформ як у країнах СхП, так і в Україні.
- (3) Що стосується цілей ЄЗК, то у порівнянні з цілями Стратегії екополітики можна відзначити, що загальні напрямки (вектори) в цілому збігаються, проте в ЄЗК вони виглядають набагато амбітнішими та більш конкретно сформульованими, ніж у Стратегії. Крім того, варто пам'ятати, що ступінь екологічної інтеграції в ЄС значно вища, як і ефективність політики. Ефективну екологічну політику Україні ще слід побудувати.
- (4) Для успішного слідування вимогам ЄЗК Україні потрібно послідовно виконати певні кроки, зокрема, зобов'язання щодо інтеграції екологічної та кліматичної політики до всіх галузей економіки, насамперед, ресурсномістких, для чого спочатку провести інституційну та фінансову реформи до-вкіллевой галузі. Без цього декларації про приєднання до ЄЗК не будуть підкріплені необхідними впроваджувальними механізмами, а тому навряд чи отримають суттєву підтримку від ЄС.
- (5) Екологічна та кліматична політики мають якнайш-

видше бути інтегровані до територіальних програм та стратегій, що дозволить позбутися фрагментарного підходу, болючих помилок та подальшого відставання від країн ЄС.

- (6) Інституційну та фінансову реформи довкілцевої галузі необхідно розробити за участі громадськості та впровадити з урахуванням заборони змінювати структури цієї системи (хоча б) на 5 років, до звіту з оцінки досягнення цілей екологічної політики. Такий підхід забезпечить стійкість досягнень діяльності щодо ЄЗК на середньостроковий період.
- (7) Фінансова реформа, яку необхідно провести, – це реформування порядку надходження та цільового використання екологічних коштів, у тому числі утворення та підтримка прозорої діяльності окремої юридичної особи – Екологічного фонду, – що є невід’ємною складовою екологічної реформи для забезпечення ефективності «зелених» перетворень. Екологічний, а також кліматичний фонди дозволять більш ефективно залучати фінансування ЄС та інших донорів. Ми застерігаємо від вибору «або»-«або», обидва фонди необхідні Україні. Раціонально утворити один фонд, на перші 5 років, який буде вирішувати питання ЕКС.
- (8) Розробка й впровадження інноваційних та енергоощадних технологій, застосування циркулярної економіки мають стимулюватися й підтримуватися на урядовому рівні, а також набути поваги у споживачів, що впливатиме на загальний рівень обізнаності й свідомості населення.

- (9) Необхідно пришвидшити процес розробки та прийняття законодавчих актів щодо охорони біорізноманіття, запровадження прозорих екологічних процедур, належного нагляду, контролю і відповідальності, моніторингу, вирішення інших горизонтальних і секторальних екологічних проблем.

Україна та СхП

- (1) Необхідна участь України у створенні та діяльності імплементаційних механізмів на рівні СхП: постійно діючої комісії з питань впровадження політики ЕКС за участі ЄС та країн СхП, інституту екологічної дипломатії та забезпечення участі екологічного посла на міжнародних майданчиках.
- (2) Підготовка та застосування системи показників для періодичної оцінки ЕКС, з урахуванням цілей та завдань чинної Екологічної стратегії та Концепції і плану впровадження кліматичної політики, а також цілей та показників СхП.
- (3) На основі оцінки, розробка та впровадження додаткових заходів для забезпечення ЕКС.
- (4) Створення підрозділу Міндовкілля, відповідального за оцінку, координацію та впровадження заходів на досягнення ЕКС.
- (5) Поєднання національних фінансових можливостей, фінансових механізмів в рамках СхП, ЄЗК, двостороннього діалогу з ЄС для всебічного, стратегічного та глибокого вирішення екологічних проблем.

Україна та ЄЗК

- (1) Беручи до уваги той факт, що Європейський зелений курс є динамічним інструментом, який буде активно розвиватись у найближчі роки, Україна повинна слідувати за розвитком подій та за прийнятими документами, з метою врахування нововведень у своїй політиці та законодавстві.
- (2) Під час розробки Дорожньої карти з Європейського зеленого курсу для України звернути особливу увагу не лише на сфери, які є важливими з економічної та торговельної точки зору, а й на екологічні питання, зокрема, нульове забруднення та збереження біорізноманіття.
- (3) Зробити процес формулювання пріоритетів для Дорожньої карти з Європейського зеленого курсу максимально відкритим, із залученням усіх зацікавлених сторін, включаючи громадянське суспільство, відповідно до принципів належного екологічного врядування.
- (4) Пришвидшити процес імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у тих сферах, які дотичні до Європейського зеленого курсу.
- (5) Враховуючи наскрізність питання зміни клімату в Європейському зеленому курсі, особливу увагу звертати на кліматичні питання при формулюванні та імплементації усіх політик в Україні. Кліматичні цілі України мають бути не лише амбітними, а й інтегрованими в інші сфери, як-от енергетика, транспорт, промисловість, торгівля, сільське господарство, тощо.

Додаток 1.

**ЗВЕДЕНІ ЦІЛІ
ТА ПОКАЗНИКИ СТРАТЕГІЧНИХ
ДОКУМЕНТІВ УКРАЇНИ, СХП
ТА ЄЗК, ЩО СТОСУЮТЬСЯ
ДОВКІЛЛЯ І КЛІМАТУ**

Цілі/Завдання Пріоритет СхП “Кліматична та екологічна стійкість”	Показники КЕС СхП	Цілі/Завдання Національної екологічної політики (2030)	Показники Національної екологічної політики (2030)	Цілі/Завдання ЄЗК Кліматично нейтральна Європа до 2050	Показники ЄЗК
<p>(1) Посилення зусиль у сферах, важливих для здоров'я та добробуту людей.</p>	<p>Покращення надання екологічних послуг, таких як водопостачання і санітарія, управління відходами, зелені зони та міська мобільність.</p> <p>Запобігання та зменшення забруднення повітря, води та ґрунту токсичними речовинами (нульове забруднення).</p> <p>Енергоефективність, зокрема, будівель, що важливо для подолання енергетичної бідності та зменшення викидів ПГ.</p> <p>Інноваційні фінансові інструменти (наприклад, енергосервісні контракти) для досягнення оновлення будівель.</p> <p>Підтримка розвитку ВДЕ.</p> <p>Модернізація у сфері охорони здоров'я (як відповідь на КОВІД)</p>	<p>(4) Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.</p> <p>Зниження рівня забруднення атмосферного повітря та вод.</p> <p>Регулювання промислового вилу водних живих ресурсів. Зменшення антропогенного впливу на екосистеми Чорного та Азовського морів.</p> <p>Покращення якості ґрунтів.</p> <p>Запровадження управління екологічними ризиками.</p> <p>Використання пестицидів та агрохімікатів з мінімальним негативним впливом.</p> <p>Зменшення обсягу винесення радіонуклідів за межі зони відчуження. Запобігання неконтрольованому вивільненню ГМО у НПС.</p> <p>Стимулювання заміщення первинних природних ресурсів за рахунок використання відходів виробництва.</p> <p>Упровадження сталої системи управління відходами та небезпечними хімічними речовинами.</p>	<p>Викиди парникових газів складають 60% від рівня 1990 р. (скорочення на 40%).</p> <p>Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел зменшилися у 5 разів.</p> <p>В усіх зонах та агломераціях затверджено плани покращення якості повітря.</p> <p>Зменшення втричі вмісту забруднених вод у скидах (включно з морським середовищем): водні об'єкти 15,7 – 5%, морське середовище 15 – 5%.</p>	<p>Скорочення викидів парникових газів; інтеграція клімату в інші сфери, адаптація до зміни клімату.</p> <p>Енергоефективність у сфері будівництва.</p> <p>Нульове забруднення: вільне від токсичних речовин довкілля ЄС; посилення вимог до якості повітря, вод і ґрунтів.</p>	<p>Скорочення викидів на 55% до 2030 року</p> <p>25% бюджету ЄС – на кліматичні цілі</p> <p>Реновація 35 млн неенергоефективних будівель</p>

Цілі/Завдання Пріоритет СхП "Кліматична та екологічна стійкість"	Показники КЕС СхП	Цілі/Завдання Національної екологічної політики (2030)	Показники Національної екологічної політики (2030)	Цілі/Завдання ЄЗК Кліматично нейтральна Європа до 2050	Показники ЄЗК
(2) Підвищення ресурсоефективності національних економік.	<p>Перехід на циркулярну економіку.</p> <p>Сприяння політикам сталої продукції, розширеній відповідальності виробника, іншим шляхам запобігання та зменшення відходів, управлінню відходами, зеленим публічним закупівлям, кращому інформуванню споживачів.</p> <p>Реформування ресурсно-інтенсивних секторів – пластик, текстиль, будівництво.</p> <p>Можливості для зелених робочих місць.</p>	<p>(2) Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.</p> <p>Стимулювання впровадження систем екологічного управління на підприємствах.</p> <p>Стимулювання розвитку інфраструктури управління відходами.</p>	<p>Зменшення водоемності ВВП на 30%.</p> <p>Зменшення енергоемності ВВП удвічі (на 53,6%).</p> <p>Зменшення ресурсоемності ВВП на 40%.</p> <p>Частка відходів, що заходять зменшилася з 50 до 35% від загалу.</p> <p>Обсяги використання первинної сировини зменшилися з 90 до 70% від загалу.</p>	<p>Перехід промисловості на сталу модель інклюзивного зростання; декарбонізація енерго-інтенсивних секторів.</p>	

Цілі/Завдання		Цілі/Завдання	Показники Національної	Цілі/Завдання ЄЗК	Показники ЄЗК
Пріоритет СхП "Кліматична та екологічна стійкість"	Показники КЕС СхП	Національної екологічної політики (2030)	екологічної політики (2030)	Кліматично нейтральна Європа до 2050	
(3) Природна база економік.	<p>Одна з головних цілей – скорочення втрат біорізноманіття через запобігання знелісненню і опустелюванню, заходи щодо охорони видів, розширення та ефективне управління ПЗФ.</p> <p>Охорона природних ресурсів, які складають основу економіки.</p> <p>Якість води.</p> <p>Контрольоване рибальство.</p> <p>Басейнове управління для всіх річкових басейнів.</p> <p>Стале управління лісами.</p> <p>Стале сільське господарство, рибальство, продовольча безпека.</p>	<p>(2) Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.</p> <p>Зменшення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття.</p> <p>Збереження та відновлення чисельності видів флори та фауни.</p> <p>Збільшення територій ПЗФ.</p> <p>Забезпечення збалансованого використання рослинного світу.</p> <p>Забезпечення сталого управління водними ресурсами.</p> <p>Забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану уражених екосистем.</p> <p>Перетворення сфери надрокористування в максимально прозору.</p>	<p>Масив вод з добрим екологічним станом складає 30% від загального.</p> <p>Площа земель ПЗФ збільшилася з 6,3 до 15%.</p> <p>Лісистість території збільшилася з 15,9 до 17,5%.</p>	<p>Стале і зелене сільське господарство.</p> <p>Контроль за імпортованими товарами, які можуть мати негативний вплив на збереження лісів; боротьба з нерегульованим та незаконним рибальством; амбітні природо заповідні показники.</p>	<p>Скорочення використання пестицидів на 30% до 2030 року.</p> <p>Скорочення використання добрив на 20%.</p> <p>Частка земель під органічним виробництвом - 25% до 2030 року.</p> <p>30% суші та 30% морських територій – природоохоронні території.</p> <p>Висадка 3 млрд дерев до 2030 року.</p> <p>Відновлення 25 тис. км річок до стану вільної течії.</p>

Цілі/Завдання Пріоритет СхП "Кліматична та екологічна стійкість"	Показники КЕС СхП	Цілі/Завдання Національної екологічної політики (2030)	Показники Національної екологічної політики (2030)	Цілі/Завдання ЄЗК Кліматично нейтральна Європа до 2050	Показники ЄЗК
(4) Політики і врядування для підтримки зеленого зростання.	<p>Екологічне врядування.</p> <p>Належне планування політики та інструментів.</p> <p>Адміністративні можливості для впровадження та застосування законодавства.</p> <p>Покращений доступ до інформації, підвищення поінформованості та участі.</p> <p>Ефективні фінансові інструменти.</p> <p>Спільний морський порядок денний для Чорного моря сприятиме регіональним рамкам врядування.</p>	<p>(5) Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.</p> <p>Упровадження принципів належного екологічного врядування.</p> <p>Укріплення інституційної спроможності щодо планування, моніторингу та оцінки ефективності впровадження екологічної політики.</p> <p>Запровадження екологічного обліку для оцінки ефективності політики та управління.</p> <p>Вдосконалення природоохоронного законодавства та підвищення рівня його дотримання.</p> <p>Посилення відповідальності за шкоду, заподіяну довікілью.</p> <p>Посилення спроможностей у проведенні комплексного моніторингу стану НПС та державного контролю.</p> <p>Розмежування функцій з охорони довкілля та господарської діяльності з використання природних ресурсів.</p> <p>Забезпечення чіткого розподілу повноважень у сфері охорони НПС на державному, регіональному та місцевому рівнях.</p> <p>Забезпечення цільового бюджетного фінансування природо-охоронних заходів.</p> <p>Удосконалення кадрової політики та професійної підготовки фахівців.</p>	<p>Плани управління річковими басейнами затверджені для всіх 9 басейнів.</p> <p>100% державних та місцевих планів та програм пройшли стратегічну екологічну оцінку.</p>		

Цілі/Завдання	Показники КЕС СхП	Цілі/Завдання Національної екологічної політики (2030)	Показники Національної екологічної політики (2030)	Цілі/Завдання ЄЗК Кліматично нейтраль- на Європа до 2050	Показники ЄЗК
Пріоритет СхП "Клі- матична та еколо- гічна стійкість"					
(5) Зміцнення енергетичної безпеки та ядерної безпеки.	ВДЕ. Зміцнення ядерної безпеки.	(3) Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України. Розвиток галузевих стратегій щодо: <ul style="list-style-type: none"> ● покращення якості повітря; ● покращення якості води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище. ● збереження озонового шару; ● запобігання зміні клімату та адаптація до неї; ● управління відходами та ресурсами, повернення у господарський обіг ресурсоцінних матеріалів; ● забезпечення охорони та захисту природи; ● зменшення промислового забруднення та ризиків промислових аварій; ● збереження біорізноманіття та ландшафтів; ● поводження з небезпечними хімічними речовинами. <p>Забезпечення обов'язковості інтеграції екологічної складової до політик та/або програм (всіх рівнів).</p> <p>Усунення прямої залежності економічного зростання від збільшення використання природних ресурсів і енергії та підвищення рівня забруд-</p>	Збільшення частки ВДЕ з 4 до 17%. На 100% підприємств, що використовують небезпечні хімічні речовини, запроваджено системи управління ХР згідно з міжнародними стандартами. Електротранспорт складає 10% від загальної кількості нових придбаних автотранспортних засобів.	Розвиток водневої енергетики. Збільшення частки ВДЕ.	До 2025 року – виробництво до 1 млн т відновлюваного водню, а до 2030 року – до 10 млн т

Цілі/Завдання		Цілі/Завдання	Показники Національної	Цілі/Завдання ЄЗК	Показники ЄЗК
Пріоритет СхП "Кліматична та екологічна стійкість"	Показники КЕС СхП	Національної екологічної політики (2030)	екологічної політики (2030)	Кліматично нейтральна Європа до 2050	
б) Перехід на сталу та смарт мобільність.	Зелені рішення для транспорту. Розумні міста. Діджиталізація для транспорту.	(3)	(3)	Використання більш сталого та екологічного транспорту. Діджиталізація і смарт міста.	Скорочення викидів парникових газів на 90%.

